

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

Ελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία

Μεταπτυχιακή Διατριβή

Η Βασική Σειρά Όρων στη Νεοελληνική Πρόταση

Παναγιώτης Παλτζής

Επιβλέπων Καθηγητής
Στέργιος Χατζηκυριακίδης

Μάιος 2016

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

Ελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία

Μεταπτυχιακή Διατριβή

Η Βασική Σειρά Όρων στη Νεοελληνική Πρόταση

**Επιβλέπων Καθηγητής
Στέργιος Χατζηκυριακίδης**

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή υποβλήθηκε προς μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων για απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στη **Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία** από τη Σχολή Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Μάιος 2016

ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ

Περίληψη

Στην παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή προσπαθούμε να απαντήσουμε στο ερώτημα ποια είναι η βασική σειρά όρων στη νεοελληνική πρόταση. Αρχικά παρουσιάζουμε την Πληροφοριακή Δομή της Πρότασης, δηλαδή την αλληλεπίδρασή της με το περιεχόμενο μέσω της στρατηγικής του ομιλητή απέναντι στον ακροατή. Κατόπιν, ερευνούμε τον ορισμό της βασικής σειράς. Οι ορισμοί ποικίλλουν αρκετά ανάλογα με το ποια σχολή της γλωσσολογικής επιστήμης ερευνά το θέμα. Επειδή οι περισσότερες προσεγγίσεις του φαινομένου έχουν πραγματοποιηθεί υπό το πρίσμα της γενετικής σύνταξης, παρουσιάζουμε πολύ συνοπτικά τη δόμηση της πρότασης με βάση το πιο πρόσφατο γενετικό μοντέλο, «Μινιμαλιστικό Πρόγραμμα». Τέλος, παρουσιάζουμε κριτικά το μεγαλύτερο μέρος της σχετικής βιβλιογραφίας και διαπιστώνουμε ότι το φαινόμενο ξεφεύγει από τα στενά όρια της σύνταξης και κυρίως ότι η Νέα Ελληνική έχει δύο βασικές σειρές όρων, ανάλογα με είδος της φράσης του υποκειμένου και του κατηγορήματος, τη στρατηγική του ομιλητή για την παρουσίαση της πληροφορίας στον ακροατή.

Summary

This thesis attempts to answer which word order is the basic one in the Modern Greek clause. We first present the Clause Information Structure, i.e. the way the clause interacts with the context via the use of speaker's strategies towards the listener. We furthermore explore the various definitions of basic order. There, we find various definitions depending on the theoretical framework. Given that most approaches to the phenomenon in the literature are couched within Generative Syntax, we very briefly present the assumptions as regards clause structure made by the most recent generative model, i.e. the Minimalist Program. Finally, after reviewing most of the related bibliography, we conclude that the above phenomenon goes beyond the limits of syntax and we thus deduce that Modern Greek has two basic constituent orders that depend on the type of subject phrase as well as the type of the predicate, and also on the strategy employed by the speaker in presenting the information to the listener.

Ευχαριστίες

Στο τέλος της τρίχρονης πορείας μου στο ΜΠΣ "Ελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία" του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου και παρά την κούραση και τις παράλληλες υποχρεώσεις μου μένει κέρδος η τεράστια γνώση που αποκόμισα και που κάνει τις Προπτυχιακές Σπουδές μου στη Γλωσσολογική Κατεύθυνση του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών περίπου τρεις δεκαετίες πριν να φαίνονται τόσο ξεπερασμένες.

Ευχαριστώ από καρδιάς τους τρεις γλωσσολόγους του ΑΠΚυ: τη διευθύντρια σπουδών, καθηγήτρια Σταυρούλα Τσιπλάκου, επειδή ήταν πανταχού παρούσα σε όλη τη διάρκεια των σπουδών, τον επιβλέποντα καθηγητή της εργασίας αυτής Δρα Στέργιο Χατζηκυριακίδη για την προθυμία του να απαντήσει σε όλα, δικαιολογημένα και αδικαιολόγητα, και τον Δρα Πέτρο Καρατσαρέα, στον οποίο οφείλω το γνωστικό υπόβαθρο που απέκτησα. Και οι τρεις είναι εξάίρετοι επιστήμονες και υποδειγματικοί επαγγελματίες.

Αν και μάλλον δε θα διαβάσουν την εργασία αυτή, οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ στην καθηγήτρια γλωσσολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών Άννα Ρούσσου για την προθυμία της να μου επιλύσει κρίσιμες απορίες και τον καθηγητή γλωσσολογίας στο ΕΚΠΑ Διονύση Γούτσο για τη συμβουλή που μου έδωσε σε κρίσιμο σημείο της εργασίας, όταν η προσπάθειά μου βρισκόταν σε τέλμα.

Περιεχόμενα

1	Εισαγωγή	1
1.1	Η Πληροφοριακή Δομή της Πρότασης	1
1.1.1	Παλιά και Νέα Πληροφορία	2
1.1.2	Θέμα-Σχόλιο-Εστία	3
1.1.3	Εστία και Προϋπόθεση.	4
1.2	Βάση και Εστία	6
2	Η Έννοια της Βασικής Σειράς	8
2.1	Εισαγωγή	8
2.1.1	Greenberg	8
2.1.2	Κριτική στον Greenberg	9
2.2	Τα Κριτήρια της Βασικής Σειράς	9
2.2.1	Η Συχνότητα	9
2.2.2	Η Κατανομή	10
2.2.3	Το Πραγματολογικό Κριτήριο	10
2.3	Οι Λειτουργικές Προσεγγίσεις του Φαινομένου	10
2.3.1	Η Αρχή E.I.C του Hawkins	10
2.3.2	Η Αρχή L.I.P.O.C του Dik	11
2.4	Η Προσέγγιση της Γενετικής Σύνταξης	12
2.4.1	Βασική Θεωρία	12
2.4.2	Θεωρία Αρχών και Παραμέτρων, Μινιμαλισμός	12
3.	Μινιμαλισμός	14
3.1	Εισαγωγή	14
3.2.	Συγχώνευση	14
3.3	Αρχή της Διευρυμένης Προβολής	16
3.4	Μεταβιβαστικότητα. Το Ελαφρύ Ρήμα	17
3.4.1	Σύγκριση Μεταβιβαστικού και Δίπτωτου Ρήματος	18
3.5	Θεματικοί Ρόλοι	20
3.6	Το pro ως Κενό Όρισμα	22
3.7	Τα Τρία Πεδία της Πρότασης	24
3.8	Θέσεις Ορισμάτων και Μη-Ορισμάτων	25
4.	Η Βασική Σειρά Όρων στη Νέα Ελληνική	27
4.1	Εισαγωγή	27
4.2.	Η Ελληνική ως Γλώσσα με Επίπεδη Δομή	27
4.2.1	Catsimali (1990)	28
4.2.2	Horrocks (1994)	29
4.3	P-Y-A ως Βασική Σειρά	30
4.3.1	Tsimpli (1990)	30
4.3.2	Η Πραγματολογική Ουδετερότητα ως Κριτήριο	31
4.3.3	Πιο Ευρεία Χρήση της P-Y-A	33
4.3.4	Το Κριτήριο της Απλούστερης Παραγωγής	34
4.3.5	Η Ρηματική Κατάληξη Ισοδυναμεί με Υποκείμενο	34
4.3.6	Η Ρηματική Κατάληξη Ικανοποιεί την ΑΔΠ	35
4.3.7	Το Ασυνεχές Υποκείμενο	36
4.3.8	Το Κριτήριο της Εμβέλειας	37
4.3.9	Δεν Υπάρχει Θέση για Προρηματικό Υποκείμενο-Όρισμα	38
4.3.10	Έλλειψη Γραμμικής Γειτνίασης μεταξύ Y-P	38
4.3.11	Λειτουργική Προσέγγιση Υπέρ P-Y-A	39
4.4	Και η Y-P-A Είναι Βασική Σειρά	41
4.4.1	Εισαγωγή	41
4.4.2	Προρηματικά Υποκείμενα Διαφορετικά από Θεματοποιημένα Αντικείμενα	41
4.4.3	Η Αλυσίδα Αντιγράφων	42
4.4.3.1	Σύγχυση Y-P-A και Y-P	43

4.4.4	Τα Τρία Πεδία της Πρότασης	43
4.4.5	Υ-P-A σε Καταστασιακά Κατηγορήματα	44
4.4.5.1	Ρηματικές Περιστάσεις	45
4.4.5.2	ILP και SLP.....	45
4.4.5.3	Οι ερμηνείες των SLP	46
4.4.5.4	ILP Γενικευτικές Δομές	47
4.4.6	Πίσω στις Καταστασιακές Υ-P-A	47
4.5	Ολιστική και Κατηγορική Δομή (Thetic & Categorical)	48
4.5.1	Οι Προσδοκίες του Ακροατή	49
4.6	Πραγματολογικό Θέμα και Λογικό Υποκείμενο	50
5.	Συμπεράσματα	53
6.	Επίλογος	56
	Βιβλιογραφία	57

Κεφάλαιο 1

Εισαγωγή

1.1 Η Πληροφοριακή Δομή της Πρότασης

Ο όρος *Πληροφοριακή Δομή* (Information Structure) της πρότασης (στο εξής ΠΔ) παρουσιάστηκε από τον Halliday (1967), με σκοπό να αποδειχτεί ότι το καθαρά γλωσσικό περιεχόμενο της πρότασης, αλλά και η αλληλεπίδρασή της με το περιεχόμενο επηρεάζουν άμεσα τη δομή της. Με τον ίδιο προβληματισμό ο Chafe (1976) εισήγαγε τον όρο "Οργάνωση της Πληροφορίας" (Information Packaging). Η ΠΔ δεν αφορά την οργάνωση του λόγου, αλλά τη δόμηση της πρότασης εντός του πλαισίου του λόγου (discourse). Επίσης, δεν αφορά το προτασιακό μήνυμα καθεαυτό ή τη *λογική πρόταση* (proposition), αλλά την οργάνωσή του με βάση τη στρατηγική του ομιλητή, τις προσδοκίες του για τη νοητική κατάσταση του ακροατή και την ικανότητα του δεύτερου για αποκωδικοποίηση του μηνύματος. Μπορούμε επίσης να πούμε ότι η ΠΔ αναδεικνύει *ποιο τμήμα της πρότασης είναι το κατεξοχήν πληροφοριακό* σε σχέση με τα υπόλοιπα, όπως επιτάσσει η αλληλεπίδραση πρότασης-περικειμένου και ομιλητή-ακροατή. Έτσι, αν υποθέσουμε την ύπαρξη περικειμένου «τα θέματα των αρχαίων ελληνικών στις φετινές πανελλαδικές εξετάσεις», η πρόταση:

(1) Ο πλάγιος λόγος δυσκόλεψε πολύ τους μαθητές.

μπορεί να παρουσιαστεί ενδεικτικά με τις εξής παραλλαγές:

(1.α) [Ο πλάγιος λόγος ανακτήσιμη από το περιεχόμενο πληροφορία] [ΔΥΣΚΟΛΕΨΕ ΠΟΛΥ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ έμφαση]

(1.β) [Ο ΠΛΑΓΙΟΣ ΛΟΓΟΣ έμφαση] δυσκόλεψε πολύ τους μαθητές.

(1.γ) [Τους μαθητές ανακτήσιμη από το περιεχόμενο πληροφορία] τους δυσκόλεψε [ΠΟΛΥ έμφαση] ο πλάγιος λόγος.

Είναι φανερό ότι η πρόθεση του ομιλητή να υποβάλει κάθε φορά στον ακροατή ένα διαφοροποιημένο μήνυμα επιβάλλει αλλαγή της οργάνωσης του μηνύματος με φωνολογικά και συντακτικά μέσα, δηλαδή τον επιτονισμό και τη σειρά των όρων.

Η πρόταση (1.α) ταυτίζεται με την πρόταση (1), δηλαδή το αρχικό μήνυμα καθαυτό, καθώς συνιστά απάντηση στη λανθάνουσα ερώτηση *τι έκανε ο πλάγιος λόγος*; Η πρόταση (1.β) εστιάζει στη Φράση Άρθρου / Προσδιοριστή (στο εξής ΑΦ) *Ο πλάγιος λόγος*, δηλαδή υποβάλλει έμμεσα το μήνυμα *τι δυσκόλεψε τους μαθητές*; Η εστιασμένη ΑΦ "ο πλάγιος λόγος" υποβάλλει την παρουσία εναλλακτικών σε αυτήν, π.χ. "οι υπόλοιπες ασκήσεις" και η πρόταση αποτελεί απάντηση στη λανθάνουσα ερώτηση «τι ακριβώς δυσκόλεψε τους μαθητές;». Στην πρόταση (1.γ) η ΑΦ *τους μαθητές* συνιστά μια πληροφορία εύκολα ανακτήσιμη από το περιεχόμενο "θέματα αρχαίων στις πανελλαδικές εξετάσεις" και η εστίαση στην ΕΦ *πολύ*, υπονοεί την παρουσία εναλλακτικών όπως "ελάχιστα", "καθόλου", "έτσι κι έτσι". Η πρόταση συνιστά απάντηση στη λανθάνουσα ερώτηση *πόσο δυσκόλεψε ο πλάγιος λόγος τους μαθητές*;

Ανακεφαλαιώνοντας, ανάλογα με τις ανάγκες του περιεχόμενου και τη στόχευση σε κάποιο μέρος του μηνύματος, ο ομιλητής με φωνολογικά και συντακτικά μέσα το *κατακερματίζει* σε μονάδες πληροφορίας, οι οποίες σε γενικές γραμμές μπορεί να διαχωριστούν σε (i) γνωστή ή παλιά ή ανακτήσιμη από το περιεχόμενο πληροφορία (ii) νέα, επιπρόσθετη, πληροφορία ή πληροφορία που παρουσιάζεται ως τέτοια από τον ομιλητή (iii) δευτερεύοντα τμήματα πληροφορίας που συνδέουν τα βασικά μέρη (i) και (ii). Επομένως, είναι φανερό ότι σύνταξη και ΠΔ δεν έχουν σχέση 1:1, με άλλα λόγια:

(2) Διαφορετικές σειρές όρων αντιστοιχούν στην ίδια πληροφοριακή δομή.

Για παράδειγμα στην ερώτηση *ευρείας εστίασης* (broad focus):

(3) τι έγινε και φωνάζεις;

και οι τρεις απαντήσεις παρακάτω θεωρούνται απόλυτα αποδεκτές στην ελληνική.

(3.α) Χάλασε ο Γιάννης την τούρτα (Ρήμα - Υποκείμενο - Αντικείμενο)

(3.β) Ο Γιάννης χάλασε την τούρτα (Υποκείμενο - Ρήμα - Αντικείμενο)

(3.γ) Χάλασε την τούρτα ο Γιάννης (Ρήμα - Αντικείμενο - Υποκείμενο)

1.1.1 Νέα και Παλιά Πληροφορία

Ο Firbas (1957) εισήγαγε τον όρο *Λειτουργική Προοπτική της Πρότασης* (Functional Sentence Perspective), που περιγράφει τη γραμμική ανάπτυξη της πρότασης από τα πιο

γνωστά και εξαρτώμενα από το περικείμενο (context dependent) στοιχεία προς τα πιο ανεξάρτητα (context-independent), δηλαδή τους φορείς της νέας πληροφορίας. Η λειτουργική αναπαράσταση μιας τυπικής πρότασης ως Θέμα-Σχόλιο είναι σε γενικές γραμμές απότοκο της διαίρεσης της πρότασης από τον Firbas σε Θέμα-(Γνωστή Πληροφορία)- Μετάβαση-Ρήμα (Νέα Πληροφορία) (Theme-Transition-Rheme)¹. Το τι είναι γνωστό για τους συνομιλητές υποδιαιρείται στη γνώση τους με βάση το περικείμενο, δηλαδή την παλιά ή δεδομένη πληροφορία (givenness) και στο κοινό πεδίο (common ground) ή την κοινή γνώση και αντίληψη του κόσμου (shared knowledge) που μοιράζονται μεταξύ τους.

1.1.2 Θέμα - Σχόλιο - Εστία

Θέμα (Topic) είναι το λιγότερο πληροφοριακό κομμάτι της πρότασης, δηλαδή η οντότητα που έχει εισαχθεί στο λόγο και σχετικά με την οποία ο ομιλητής αντιλαμβάνεται ότι γίνεται το σχόλιο , δηλαδή η νέα πληροφορία. Σύμφωνα με τον ορισμό του Krifka (2007:41):

(4) Θέμα είναι η οντότητα ή το σύνολο των οντοτήτων μέσω των οποίων η πληροφορία που εκφέρεται στο σχόλιο μπορεί πλέον να θεωρείται μέρος της κοινής γνώσης ομιλητή και ακροατή.

Ως παλαιά και δεδομένη πληροφορία εκφέρεται στην ελληνική με καθοδικό επιτονισμό και πάντως *δεν μπορεί να φέρει τον κύριο προτασιακό τόνο*. Σε μια τυπική δομή πρότασης, με τη φορά “παλιά - νέα πληροφορία”, το θέμα ως πραγματολογική έννοια συμπίπτει συχνά συντακτικά με το υποκείμενο της πρότασης, με άλλα λόγια το υποκείμενο είναι συνήθως η γραμματικοποίηση του θέματος της πρότασης. Παρ' όλα αυτά θεματοποιημένο στοιχείο στην ελληνική μπορεί να αποτελεί, ανάμεσα στα άλλα, και η δομή *αντικείμενο και κλιτικό* (παρ. 5) ή αριστερά εκτοπισμένο συστατικό (παρ.6)

(5) Τον ξάδελφό σου τον θυμάσαι ;

(6) Για το ερώτημα αυτό προωθώ την κλήση σας στον υπεύθυνο τμήματος.

---

¹ Όσο διαδεδομένη κι αν είναι η προσέγγιση αυτή, δεν παύει να είναι σε μεγάλο βαθμό διαισθητική και εμπειρική, με αποτέλεσμα να υπάρχει ασάφεια και σημεία κυκλικότητας στην ορολογία, όπως επισημαίνει ο Chafe (1994).

Αυτό δε σημαίνει ότι κάθε πρόταση περιέχει οπωσδήποτε μια αναφορά σε γνωστή από το περιεχόμενο οντότητα, καθώς μπορεί να ταυτίζεται με εξ ολοκλήρου νέα πληροφορία (thetic ή all new sentence) δηλαδή να συνιστά απάντηση στην ερώτηση "τι συνέβη".

Σχόλιο (Comment) είναι το περισσότερο πληροφοριακό τμήμα της πρότασης, που περιλαμβάνει τη μετάβαση προς τη νέα πληροφορία και τη νέα πληροφορία καθεαυτή, την **εστία** (focus), που δηλώνεται φωνολογικά με ανοδικό επιτονισμό.

Η εστία αναδεικνύει τις λανθάνουσες εναλλακτικές που σχετίζονται με την ερμηνεία του συγκεκριμένου εκφωνήματος. Φωνολογικά φέρει τον κύριο τόνο της πρότασης. Η εστία δεν ταυτίζεται με τη νέα πληροφορία της πρότασης στο σύνολό της, αλλά με το πιο εμφατικό συντακτικά και/ή φωνολογικά συστατικό της. Κάθε γλώσσα έχει τις δικές της στρατηγικές για την ανάδειξη της εστίας σε κάθε πρόταση, φωνολογικές ή/και συντακτικές. Η Ελληνική, με ευέλικτη σειρά όρων, χρησιμοποιεί είτε τον επιτονισμό αφήνοντας in situ το εστιασμένο συστατικό ή συνδυάζοντας τον επιτονισμό με τη μετατόπιση του εστιασμένου συστατικού.

(7.α.) Ο καθένας κοιτάζει ΤΟ ΣΥΜΦΕΡΟΝ ΤΟΥ

(λειτουργική προοπτική -εστιασμένο συστατικό στο τέλος της πρότασης)

(7.β) ΜΟΝΟΣ ΣΟΥ θα τα καταφέρεις

(ανατροπή της λειτουργικής προοπτικής- εστιασμένο συστατικό στην αρχή)

(7.γ) ΣΤΟ ΔΑΣΚΑΛΟ δε μιλάνε έτσι

(ανατροπή της λειτουργικής προοπτικής -μετατόπιση όρου και ανοδικός επιτονισμός).

Όταν θέμα και εστία συνυπάρχουν στην αρχή της πρότασης, το θέμα προηγείται και χαρακτηρίζεται από καθοδικό επιτονισμό:

(8) Και τα [θέμα ψώνια] [εστία ΕΓΩ]τα κάνω.

1.1.3 Εστία και Προϋπόθεση

Προϋπόθεση (presupposition) είναι το σύνολο των περιεχόμενων εντός των οποίων μια πρόταση μπορεί να θεωρηθεί επιτυχής (felicitous) και πλήρως αποδεκτή. Τα

περικείμενα αυτά ισοδυναμούν με ισοδύναμες λανθάνουσες προκείμενες. Η προϋπόθεση βρίσκεται σε συμπληρωματική σχέση με την εστία, πρέπει να είναι εξίσου γνωστή, προσιτή και αποδεκτή από πομπό και δέκτη ώστε η πρόταση να είναι επικοινωνιακά επιτυχημένη.

(9) Ο Γιάννης λυπάται που διέκοψε τη γλωσσολογική έρευνα.

Η πραγματολογική προϋπόθεση του εκφωνήματος σε λογικές προκείμενες:

(9.α) Υπάρχει οντότητα x που αναγνωρίζεται αποκλειστικά ως Γιάννης από τον ομιλητή και τον ακροατή.

(9.β) Ο x κάποτε διεξήγε έρευνα στη γλωσσολογία.

Η τυπική, αμαρκαρίστη, δομή μιας πρότασης, δηλαδή χωρίς μετακινήσεις συστατικών και χωρίς εμφατικό επιτονισμό στην αρχή, είναι επομένως η εξής:

(10)[Θέμα[Σχόλιο[Εστία]]]

(Νέα από κανένα γνωστό;)

(11)[Ο Γιάννης^{θέμα}] [αγόρασε [καινούργιο αυτοκίνητο ^{εστία}]σχόλιο].

Η ΑΦ "ο Γιάννης" αποτελεί το θέμα της πρότασης, καθώς δεν αναφέρεται σε κάποια συγκεκριμένη οντότητα, αλλά μοιράζεται κοινές ιδιότητες με την ΑΦ "κανένα γνωστό", της οποίας αποτελεί υποκατηγορία. Έτσι μια τυπική προτασιακή δομή όπως η παραπάνω αναπτύσσεται γραμμικά από πιο άτονα στα πιο τονισμένα συστατικά με τον κύριο τόνο στο τελευταίο συστατικό.

(12.α)[^{θέμα} Ο Πάνος [^{σχόλιο} = εστία ΦΑΝΕΡΩΣΕ ΣΤΗΝ ΤΖΕΝΗ ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ]].

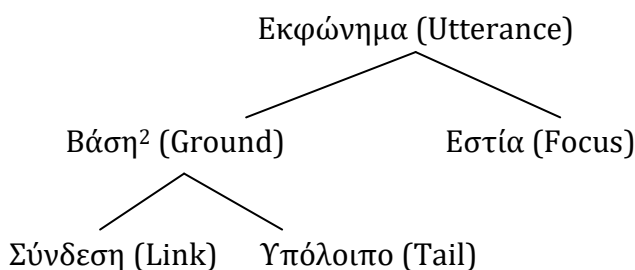
(12.β)[^{θέμα} Ο Πάνος [^{σχόλιο} φανέρωσε το μυστικό [^{εστία} ΣΤΗΝ ΤΖΕΝΗ]]

(12.γ) [^{θέμα} Ο Πάνος [^{σχόλιο} [^{εστία} ΦΑΝΕΡΩΣΕ] το μυστικό στην Τζένη]

1.2 Βάση και Εστία

Η πρόταση μεταφέρει πληροφορία που αναβαθμίζει τη γνώση του ακροατή, καθοδηγώντας τον σχετικά με το *ποια ακριβώς πληροφορία να προσθέσει, σε ποιο σημείο του λόγου και με ποιον τρόπο* (Haidou 2012:263).

(Σχήμα 1)

Βάση είναι το μέρος της πρότασης που δηλώνει την τρέχουσα γνώση του ακροατή, μέχρι να προστεθεί η νέα πληροφορία που φέρει η εστία. Υποδιαιρείται σε σύνδεση, δηλαδή την *υπόδειξη για το πού προστίθεται η νέα πληροφορία και υπόλοιπο, δηλαδή τον τρόπο με τον οποίο η νέα πληροφορία πραγματώνεται*.

(13) Καλωσήρθες! Τι νέα από τις ΗΠΑ;

(13.α) Ο Τραμπ δε βγαίνει πρόεδρος.

Υποδιαίρεση 1η:

[θέμα Ο Τραμπ ανακτήσιμη πληροφορία] [δε βγαίνει [εστία πρόεδρος]σχόλιο]

Υποδιαίρεση 2η:

[σύνδεση Ο Τραμπ] [υπόλοιπο δε βγαίνει]^{βάση}]] [πρόεδρος εστία]]

Αν και αποδεδειγμένα θέμα και εστία παρουσιάζουν υποδιαιρέσεις σημαντικές για τη δομή και την ερμηνεία της πρότασης, δε θα υπεισέλθουμε σε λεπτομέρειες σχετικά με αυτές, καθώς το μείζον ερώτημα που προκύπτει κατά την έρευνα της βασικής σειράς όρων στην ελληνική είναι *ο ρόλος του γραμματικού υποκειμένου*, δηλαδή σε ποιες δομές αυτό είναι απλώς γραμματικό υποκείμενο που φέρει τον ανάλογο με το κατηγορημα θεματικό ρόλο (στο εξής θ-ρόλο, βλ. αναλυτικά 3.5) και σε ποιες αποτελεί το *θέμα* της πρότασης, έχει δηλαδή τις ιδιότητες που αναφέρθηκαν πιο πάνω. Πολύ απλουστευτικά

² Στο ηλεκτρονικό λεξικό γλωσσολογικών όρων του Χυδοπουλος ο όρος μεταφράζεται "αλεσμένος" (= επεξεργασμένος).

προς το παρόν, η πρόταση της οποίας το γραμματικό υποκείμενο αποτελεί ταυτόχρονα και πραγματολογικό θέμα δεν έχει δομή κατάλληλη για βασική σειρά.

Εκτός Πρότασης	Λειτουργική Προοπτική Πρότασης		
Βάθος (Common Ground)	Παλιά Πληροφορία (given)	Νέα Πληροφορία (new)	
	Θέμα (topic)	[Σχόλιο [Εστία]] [comment [focus]]	
	[Βάση [Σύνδεση]] [ground [link]]	[Υπόλοιπο] [tail]	Εστία (focus)
Προϋπόθεση (presupposition)	Εστία		

Σχήμα 2. Τα μέρη της ΠΔ στην πρόταση

Κεφάλαιο 2

Η Έννοια της Βασικής Σειράς

2.1 Εισαγωγή

Όταν μιλάμε για σειρά όρων μέσα στην πρόταση αναφερόμαστε στη θέση του ρήματος σε σχέση με το υποκείμενο και το αντικείμενο, δηλαδή τους γραμματικούς όρους που εκπροσωπούν τους βασικούς θεματικούς ρόλους εντός της πρότασης. Στην πραγματικότητα όμως πρόκειται για πολύ ευρύτερο πεδίο, που καλύπτει και τις σχέσεις εντός της Ονοματικής, της Προθετικής ή της Επιρρηματικής Φράσης, καθώς και τις δομές με τρία και άνω ορίσματα, για παράδειγμα δομές με άμεσο και έμμεσο αντικείμενο, που παρουσιάζουν επιπλέον πολυπλοκότητες.

2.1.1 Greenberg

Η τυποποίηση των γλωσσών με βάση μια "βασική σειρά" όρων, που είναι πιο φυσική ή συχνότερη από τις άλλες εισέρχεται δυναμικά στη γλωσσολογική θεωρία με τις τυπολογικές θεωρίες του Joseph Greenberg (1963 και 1966). Σε αυτές ο Greenberg επιχειρεί την τυποποίηση ενός μεγάλου δείγματος γλωσσών και προβλέπει με βάση το συσχετισμό (correlation) δύο παραμέτρων με την εξής μορφή: "Αν μια γλώσσα έχει την ιδιότητα A ως προς τη σειρά των όρων, τότε έχει κατά πάσα πιθανότητα ή απολύτως σίγουρα και την ιδιότητα B". Για παράδειγμα:

(14) " Αν σε μια γλώσσα κυρίαρχη σειρά όρων είναι η Υποκείμενο-Αντικείμενο-Ρήμα και ταυτόχρονα η γενική έπεται του ουσιαστικού-κεφαλής, τότε ανάλογα και το επίθετο έπεται του ουσιαστικού".

Οι τυποποιήσεις αυτές εκφράζουν τάσεις στο φάσμα ενός συνεχούς από μεγάλη πιθανότητα έως απόλυτη βεβαιότητα. Σύμφωνα με τον Greenberg, η κυρίαρχη σειρά της Νέας Ελληνικής είναι η Υποκείμενο-Ρήμα-Αντικείμενο, πράγμα που έχει αμφισβητηθεί έντονα από τη σχετική έρευνα.

2.1.2 Κριτική στον Greenberg

Σύμφωνα με τον Hawkins (1983:3) οι προβλέψεις του Greenberg με βάση τη δομή "τροποποιητής-τροποποιούμενο/κεφαλή" είναι πολύ αυστηρές και γενικευτικές, καθώς στην πράξη προκύπτουν άλλες βασικές προτασιακές σειρές και άλλες σειρές στην ΟΦ (Επίθετο Ουσιαστικό) από αυτές που προέβλεψε ο Greenberg, αλλά και πολύ αδύναμες, καθώς μερικές προτασιακές σειρές δεν προβλέπονται. Ο Hawkins (ό.π: 5) θεωρεί πως η παρουσία της διαχρονίας στην τυποποίηση της σειράς των όρων και γενικά στην έρευνα για τα καθολικά χαρακτηριστικά της γλώσσας είναι αναγκαία συνθήκη, καθώς μόνον οι συγχρονικές στατιστικές παρατηρήσεις δεν μπορούν να προβλέψουν την αλλαγή στη σειρά των όρων.

2.2 Τα κριτήρια της βασικής σειράς

Η έρευνα για τη βασική σειρά γίνεται με βάση αποφαντική κύρια πρόταση, όπου το υποκείμενο και το αντικείμενο είναι πλήρεις ΑΦ χωρίς εστίαση σε κάποιο δομικό συστατικό σε μη προβλεπόμενη θέση. Επειδή οι προτάσεις αυτές δεν είναι οι πλέον συχνές στις επιμέρους γλώσσες, καθώς "έχουν μεγάλο πληροφοριακό φορτίο" (Dryer 1995:3), τα κριτήρια αυτά αποτελούν μια νοητική αφαίρεση, εκτός συγκεκριμένου, μια και η χρήση αντωνυμιών ή κλιτικών ή ρημάτων με ένα μόνον όρισμα μπορεί να οδηγήσει σε άλλη δομή που θεωρείται πιο "φυσική" σε μια γλώσσα.

2.2.1 Η συχνότητα

Από την πλευρά των γλωσσολόγων που ασχολούνται με τη γλωσσική τυπολογία, δηλαδή την κατάταξη των γλωσσών με κριτήριο τη σειρά των βασικών όρων μιας πρότασης, κύριο κριτήριο για τον ορισμό της βασικής σειράς όρων είναι η υψηλή συχνότητα (Greenberg 1963 και 1966, Dryer 1995, 2007 ενδεικτικά) και η υψηλή κατανομή της στο λόγο (high distribution in discourse). Έτσι για την σύγχρονη ελληνική η συχνότερη και άρα βασική σειρά είναι η Υποκείμενο-Ρήμα-Αντικείμενο (Υ-Ρ-Α). Ο Dryer (2007:13) παραθέτει επιχειρήματα που αμφισβητούν τη συχνότητα ως αναγκαία συνθήκη για τον καθορισμό της βασικής σειράς: Σε μερικές γλώσσες η στατιστική διαφορά δεν είναι τόσο ισχυρή, ώστε μόνον η συχνότητα να καθορίζει τη βασική σειρά. Επιπλέον, η συχνότητα καθαυτή δεν αποτελεί κριτήριο για τη γραμματική κάποιας γλώσσας. Ακόμα, η συχνότητα μπορεί να εξαρτάται από το κειμενικό είδος (genre) και τις επικοινωνιακές συνθήκες. Ο ίδιος πάντως υπερασπίζεται το κριτήριο της

συχνότητας με το επιχείρημα ότι και οι γλωσσολόγοι και οι φυσικοί ομιλητές αντιλαμβάνονται μια σειρά όρων που υπερισχύει συντριπτικά ως τη *φυσική σειρά*, ιδίως αν η στατιστική της υπεροχής ισχύει σε όλα τα δείγματα κειμένων. Φυσικά κατά τον Dryer η στατιστική υπεροχή έχει σχετική και όχι απόλυτη ισχύ σε γλώσσες όπου δύο σειρές όρων έχουν παρόμοια συχνότητα.

2.2.2 Η κατανομή

Αν μια σειρά απαντάται σε περιορισμένα συμφραζόμενα ενώ μια άλλη σε όλα τα συμφραζόμενα, τότε η δεύτερη είναι η μη μαρκαρισμένη και επομένως η βασική σειρά (Dryer 1995:5, 2007: 13)

2.2.3 Το πραγματολογικό κριτήριο

Μια σειρά είναι υποψήφια για βασική εφόσον διέπεται από *πραγματολογική ουδετερότητα*, δηλαδή δεν προσθέτει κανένα επιπλέον επικοινωνιακό αποτέλεσμα (15.β) ιδίως με τη μορφή της εστίασης (focusing) σε άλλη θέση εκτός από το τέλος της πρότασης. Με άλλα λόγια ο *επικοινωνιακός της δυναμισμός* (communicative dynamism) είναι ο μικρότερος δυνατός (15.α).

(15.α) Είδα τη Μαρία

(15.β) ΤΗ ΜΑΡΙΑ (:όχι τη Γεωργία) είδα

2.3 Οι λειτουργικές προσεγγίσεις του φαινομένου

Οι λειτουργικές προσεγγίσεις αφορούν τις γραμματικές θεωρίες που προσανατολίζονται στη γλωσσική επιτέλεση (performance grammars) δηλαδή στην περιγραφή και τυποποίηση των προτάσεων σε όλο το φάσμα της αποδεκτότητας, χωρίς να ασχολούνται με τη γλωσσική ικανότητα του ομιλητή. Αυτές δεν έχουν σκοπό να ανακαλύψουν απόλυτη ερμηνεία των φαινομένων, αλλά να αναδείξουν με οικονομικό τρόπο ισχυρές τάσεις στη σύνταξη, οι αποκλίσεις στις οποίες δεν παύουν να είναι και αυτές αποδεκτές.

2.3.1 Η αρχή EIC του Hawkins

Κατά την προσέγγιση του Hawkins *βασική σειρά είναι εκείνη που προσφέρει τη βέλτιστη επεξεργασία του μηνύματος κατά τη γραμμική έκφρασή του* (1994: 57-106). Προκύπτει λοιπόν το συμπέρασμα ότι η απαίτηση για γρήγορη γραμμική επεξεργασία του μηνύματος αναγκάζει τα *πρώτα σε εμφάνιση άμεσα* συστατικά (early immediate constituents-EIC) - δηλαδή τις λιγότερο επαυξημένες δομικές μονάδες - να εμφανίζονται

στην αρχή της πρότασης και τις πιο επαυξημένες φράσεις (heavy NPs) στο τέλος της. Έτσι, όσο μεγαλύτερο είναι το πηλίκο άμεσων προς μη άμεσα συστατικά, τόσο πιο αποτελεσματική είναι η γραμμική πραγμάτωση του μηνύματος και πιο αποδεκτό και εύκολα αναγνωρίσιμο το τελευταίο. Ο Hawkins οδηγείται στο συμπέρασμα ότι η κάθε φορά βασική σειρά είναι το αποτέλεσμα της γραμματικοποίησης της βέλτιστης σειράς σε επίπεδο επιτέλεσης (ό.π. : 95).

Πιο φυσική σειρά για επεξεργασία

(16.α) Ο αδελφός μου χτυπήθηκε από έναν πανύψηλο άντρα με σωματοδομή μποντιμπίλντερ.

(16.β) Τον αδελφό μου τον χτύπησε ένας πανύψηλος άντρας με σωματοδομή μποντιμπίλντερ.

Λιγότερο Φυσική Σειρά

(17) Ένας πανύψηλος άντρας με σωματοδομή μποντιμπίλντερ χτύπησε τον αδελφό μου.

Βλέπουμε λοιπόν ότι την αρχή EIC δεν την ενδιαφέρουν τόσο οι γραμματικές σχέσεις των ορισμάτων ούτε οι μετακινήσεις τους, όσο η γραμμική έκφραση του μηνύματος από τα πιο ελαφρά και εύκολα προσπελάσιμα στα σύνθετα συστατικά. Με άλλα λόγια για την προσέγγιση αυτή η Επικοινωνιακή Προοπτική της Πρότασης σχετίζεται με την γραμματική πολυπλοκότητα των ορισμάτων του ρήματος σε συνδυασμό με τη σειρά εμφάνισής τους στην πρόταση.

2.3.2 Η Αρχή LIPOC του Dik

Ο Dik (1978, 1987) προτείνει μια καθολική και διαγλωσσική (Language Independent Preferred Order of Constituents-LIPOC), σε λειτουργικό και πραγματολογικό επίπεδο, δομή της πρότασης ως εξής:

(18) P2 P1 (V) S (V) O (V) P3

Ο όρος (V) παριστάνει τις πιθανές θέσεις του ρήματος στη δομή της πρότασης ανάλογα με τις απαιτήσεις της συγκεκριμένης γλώσσας ή τις πραγματολογικές ανάγκες. Ο όρος P1 παριστάνει τη θέση των ερωτηματικών μορίων, των συμπληρωματικών δεικτών και των αναφορικών αντωνυμιών ή ελλείψει των παραπάνω τη θέση του θέματος ή της

εστίας της πρότασης. Οι όροι P2 και P3 παριστάνουν την αριστερή και δεξιά περιφέρεια της πρότασης, δηλαδή τις θέσεις όπου εκτοπίζονται οι όροι με μεγαλύτερο πληροφοριακό βάρος ή οι απαραίτητες συμπληρώσεις που αυξάνουν τον επικοινωνιακό δυναμισμό. Η προσέγγιση αυτή μπορεί να ερμηνευθεί και υπέρ μιας βασικής σειράς με προρηματικό υποκείμενο και υπέρ μιας σειράς με προρηματικό υποκείμενο με ιδιότητες θέματος, άρα μη βασικής. Ίσως μάλιστα να είναι και η πιο συμβατή με τις γενετικές προσεγγίσεις του φαινομένου. (βλ. 4.3.11)

2.4 Η Προσέγγιση της Γενετικής Σύνταξης

2.4.1 Βασική Θεωρία

Στο πρώιμο μοντέλο της *Βασικής Θεωρίας* (Standard Theory) ο Chomsky (1965: 124-127) υποστηρίζει ότι οι ποικιλία των σειρών που εμφανίζονται στην επιφανειακή δομή, στην πραγματικότητα αποδίδονται στην υποκείμενη - "βαθεία" κατά την ορολογία του μοντέλου - δομή "σε μια εσωτερική οργάνωση και εγγενή παραγωγή μεταξύ των στοιχείων που απαρτίζουν ένα σύνολο". Η παραγωγή της επιφανειακής σειράς των όρων οφείλεται σε δύο είδη κανόνων: αρχικά αυτούς που αποδίδουν την εγγενή βαθεία δομή και κατόπιν αυτούς που ορίζουν τους μετασχηματισμούς που διαμορφώνουν την επιφανειακή, δηλαδή τελική, σειρά.

2.4.2 Θεωρία Αρχών και Παραμέτρων και Μινιμαλισμός

Το ότι κάποιοι μετασχηματιστικοί κανόνες- μετακινήσεις ή συγχωνεύσεις στα τελευταία στάδια της θεωρίας- επιφέρουν πραγματολογικές αλλαγές στην πρόταση, με άλλα λόγια διαδικασίες όπως η *θεματοποίηση* ή η *εστίαση* κάποιων συστατικών της πρότασης κινητοποιούν συντακτικά φαινόμενα, καθιστά αναγκαία την εγκατάλειψη της άποψης ότι το σημαντικότερο επίπεδο περιγραφής είναι η ΒΔ. Η επιφανειακή δομή τώρα είναι το σημαντικότερο επίπεδο, εμπλουτισμένη με τα ίχνη των μετακινήσεων. Αυτή αναδεικνύει τη διασύνδεση μεταξύ Λογικής και Φωνολογικής Μορφής (ΛΜ & ΦΜ αντίστοιχα). Τελικά, βασική σειρά είναι η δομικά απλούστερη, δηλαδή αυτή που έχει παραχθεί με τις λιγότερες δυνατές μετακινήσεις από τη στιγμή που εκχωρούνται οι θρόλοι από το ρήμα στα ορίσματά του και στην οποία ο βασικός προτασιακός τόνος πέφτει στο πιο ενσωματωμένο συστατικό.

Για να καταλάβουμε τη διαφορά μεταξύ βασικής και μη βασικής σειράς υποθέτουμε εκ των προτέρων ότι η πρόταση χωρίζεται σε τρία διακριτά πεδία.

[Πεδίο Συμπληρωματικού δείκτη Εισαγωγή-Θέμα-Εστία [Φράση Χρόνου ή Κλίσης [ρΦ ρηματικό κέλυφος- Υποκείμενο [Ρηματική Φράση [Αντικείμενο]]]]]

(19.α) πιθανή βασική σειρά 1

[θέμα [Σχόλιο Ο μπαμπάς[Εστία ΕΦΕΡΕ ΠΑΓΩΤΟ]]] Υποκείμενο - Ρήμα - Αντικείμενο

(19.β) πιθανή βασική σειρά 2.

[θέμα [Σχόλιο Έφερε ο μπαμπάς [Εστία ΠΑΓΩΤΟ]]] Ρήμα-Υποκείμενο-Αντικείμενο

(19.γ) μαρκαρισμένη-μη βασική σειρά.

[θέμα Το παγωτό [το έφερε Ο ΜΠΑΜΠΑΣ]]

(19.δ) μαρκαρισμένη-μη βασική σειρά

[αντιθετική εστία ΠΑΓΩΤΟ [έφερε ο μπαμπάς]] (ενν: όχι ΓΛΥΚΟ).

Οι προτάσεις (19.α) και (19.β) είναι υποψήφιες για βασική σειρά, καθώς ο προτασιακός τονισμός πέφτει στο πιο ενσωματωμένο συστατικό, ανεξάρτητα από τις άλλες διαφορές μεταξύ τους. Οι προτάσεις (19.γ) και (19.δ) αποκλείονται, γιατί, ενώ το αντικείμενο που φέρει είναι το πιο ενσωματωμένο συστατικό και φέρει το βασικό προτασιακό τόνο είναι πάντοτε μεταρηματικός όρος στη βασική δομή της ΚΝΕ, στα παραδείγματα έχει μετακινηθεί στην αριστερή περιφέρεια της πρότασης, για λόγους θεματοποίησης ή εστίασης.

Κεφάλαιο 3

Μινιμαλισμός

3.1 Εισαγωγή

Σύνταξη είναι ο συνδυασμός ήχου και σημασίας, δηλαδή η συνεργασία του αρθρωτικού-αντιληπτικού (articulatory-perceptual) και του εννοιολογικού-προθετικού (conceptual-intentional) συστήματος της γλώσσας. Το πρώτο παράγει τη φωνητική μορφή (ΦΜ) της πρότασης, ενώ το δεύτερο τη λογική μορφή (ΛΜ) της πρότασης. Οι δύο μορφές πολλές φορές δεν ταυτίζονται μεταξύ τους³.

Η βασική ιδέα της γενετικής σύνταξης είναι ότι η σύνταξη είναι ο πυρήνας της γλωσσικής κατάκτησης, ένα τέλειο και οικονομικό σύστημα. Οι λέξεις εισέρχονται πλήρεις στη σύνταξη από το νοητικό λεξικό, ώστε να δομηθεί η πρόταση. Αυτό δε γίνεται απευθείας αλλά με τη δόμηση ενδιάμεσων συστατικών, των φράσεων. Σύμφωνα με την **Αρχή της Προβολής** οι συντακτικές πληροφορίες προβάλλονται από το λεξικό, δηλαδή υπακούουν στο πλαίσιο υποκατηγοριοποίησης των λεξικών στοιχείων. Για παράδειγμα ο φυσικός ομιλητής της ελληνικής χρησιμοποιεί το ρήμα *δείχνω* ως εξής:

(20) δείχνω [ρήμα_δράστης_θέμα "κάτι"/ θέμα_ΦΣΔ "ότι"/ "πώς"_στόχος "σε κάποιον").

3.2 Συγχώνευση

Η βασικότερη λειτουργία στη συντακτική διαδικασία είναι η *συγχώνευση* (merge). Για να συγχωνευθούν δύο συντακτικά αντικείμενα, πρέπει να μοιράζονται κοινά γραμματικά χαρακτηριστικά, τα *φ-χαρακτηριστικά* (phi-features). Έτσι ο προσδιοριστής/άρθρο (determiner) συγχωνεύεται με ένα ουσιαστικό, αφού μοιράζονται τα ίδια φ-χαρακτηριστικά (γένος, αριθμός, πτώση). Το ρήμα συγχωνεύεται με το αντικείμενό του εκχωρώντας του θεματικό ρόλο και πτώση και δημιουργούν ένα νέο συντακτικό αντικείμενο, τη ρηματική φράση (ΡΦ). Κατόπιν συγχωνεύεται με το υποκείμενό του, με το οποίο συμφωνούν σε αριθμό αποδίδοντάς του ονομαστική

³ Adger (2003: 116-7) Kechagias (2012:20-21).

πτώση. Όταν η συγχώνευση είναι επιτυχής, τα φ-χαρακτηριστικά κάθε συγχωνευόμενου στοιχείου *αλληλοδιαγράφονται*. Η συγχώνευση είναι ανεπιτυχής, όταν τουλάχιστον ένα φ-χαρακτηριστικό δεν κατορθώνει να συγχωνευθεί, οδηγώντας έτσι σε αντιγραμματοκτικότητα. Κάθε φορά που γίνεται η συγχώνευση, το ένα από τα δύο συντακτικά στοιχεία ενεργεί σαν *ανιχνευτής* (probe) που αναζητά τη συγχώνευση με το στοιχείο με το οποίο μοιράζονται κοινά χαρακτηριστικά, το *στόχο* του (goal).

(21.α) Προσδιοριστής + Ουσιαστικό = ΑΦ (φράση άρθρου) {το, φαγητό}.

Ο προσδιοριστής (determiner) επιλέγει την Ονοματική Φράση (ΟΦ), καθώς της προσδίδει φ-χαρακτηριστικά και οριστική ή αόριστη αναφορά. Επομένως την καθιστά ΑΦ (Φράση Άρθρου)

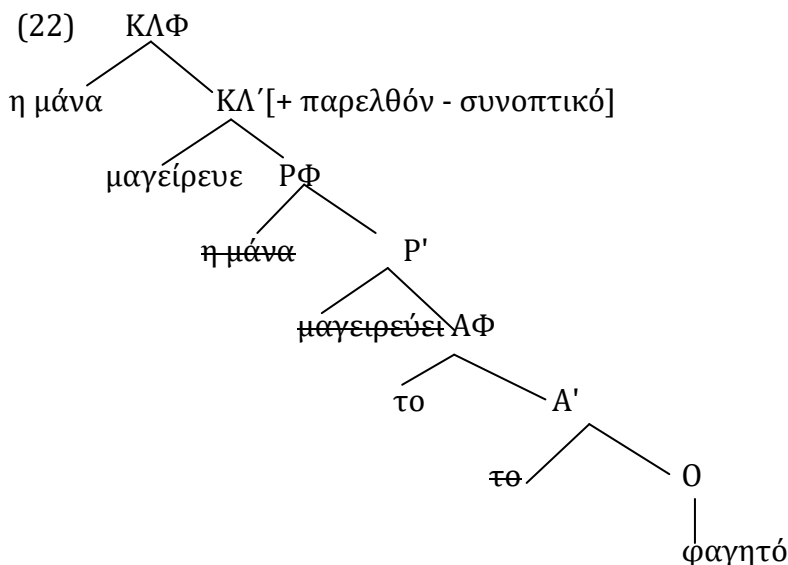
(21.β) Ρήμα + ΑΦ - συμπλήρωμα = Ρηματική Φράση (ΡΦ) { μαγειρεύει { μαγειρεύω το φαγητό}.

(21.γ) Κλίση [+ παρελθόν - συνοπτικό] + ΡΦ {-ε { μαγειρεύε { μαγειρεύω το φαγητό}

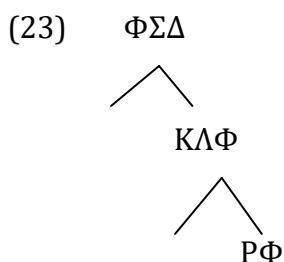
Η κλίση επιλέγει το ρήμα και συγχωνεύεται με αυτό, καθώς του προσδίδει φ-χαρακτηριστικά (πρόσωπο, αριθμός, χρονική αναφορά σε σχέση με το "τώρα" του εκφωνήματος, όψη, δηλαδή εσωτερική δόμηση της ρηματικής ενέργειας με τη μορφή [+/- συνοπτικό] .

(21.δ) Εξωτερικό Όρισμα-Δράστης-Υποκείμενο { η μάνα {η μάνα μαγειρεύε το φαγητό}

Ούτε το υποκείμενο δεν επιλέγει την κλίση ούτε η κλίση το υποκείμενο. Συμφωνούν μεταξύ τους στα φ-χαρακτηριστικά.

Τέλος, ο Συμπληρωματικός Δείκτης (ΣΔ) δηλαδή το λειτουργικό μόρφημα που εισάγει μια ονοματική δευτερεύουσα πρόταση, αλλά και κάθε άλλος σύνδεσμος, επιλέγει τη Φράση Κλίσης καθώς ο τρόπος εκφοράς του κατηγορήματος (απόφαση, ερώτηση, τροπικότητα) είναι χαρακτηριστικά της Κλίσης.

Επομένως, η συγχώνευση είναι η διαδικασία που έχει τη μορφή $\alpha + X\Phi$, όπου α είναι η μορφή της κεφαλής και $X\Phi$ η μορφή του συμπληρώματος της κεφαλής. Η κεφαλή δίνει την *επισήμανση* στο προϊόν της συγχώνευσης, καθορίζει δηλαδή τη συντακτική της συμπεριφορά.

Σε κάποιες γλώσσες, όπως η αγγλική, το υποκείμενο μπορεί να είναι *πλεοναστικό*, δηλαδή μια κατηγορία κενή σημασιολογικού περιεχομένου και με ελλιπή μορφοσυντακτικά χαρακτηριστικά που καταλαμβάνει την προβλεπόμενη γι' αυτό θέση, X_{α} , $\rho\Phi$ (για την αγγλική).

(24) It rains

(25) There arrived three students.

Στην πρόταση (24) το υποκείμενο δεν είναι όρισμα, καθώς δε φέρει κανένα θ -ρόλο ενώ στην (25) το πλεοναστικό *there* καταλαμβάνει την αντίστοιχη θέση ενώ η $A\Phi$ του υποκειμένου με το θ -ρόλο του δράστη "three students" έχει μείνει χαμηλότερα εντός του ρηματικού κελύφους.

3.3 Αρχή της Διευρυμένης Προβολής (ΑΔΠ) (Extended Projection Principle- EPP)

(26) Κάθε πρόταση πρέπει να προβάλει το υποκείμενο του κατηγορήματος ή
Η θέση του υποκειμένου κάθε πρότασης δεν μπορεί να παραμένει κενή.

Το πρόβλημα με την ΑΔΠ είναι ότι σε μια γλώσσα με παράλειψη του εμφανούς υποκειμένου (pro drop language ή null subject language) με πλούσια κλιτική

μορφολογία, όπως η ελληνική, η θέση του υποκειμένου α. δε θεωρείται σταθερή, καθώς αυτό μπορεί να πραγματωθεί σε φωνολογικό επίπεδο προρηματικά και μεταρηματικά, ακόμα και αν μιλάμε για τη βασική σειρά β. μπορεί να μην πραγματώνεται, καθώς θεωρείται ότι ρηματική κατάληξη αποδίδει τα φ-χαρακτηριστικά του ή γ. η θέση του, όταν αυτό δεν εκφράζεται λεξικά, καταλαμβάνεται από το pro, δηλαδή την προσωπική αντωνυμία σε λανθάνουσα μορφή.

3.4 Μεταβιβαστικότητα. Το Ελαφρύ Ρήμα.

Πολλά ρήματα λόγω λεξικής σημασίας επηρεάζουν την κατάσταση του αντικειμένου τους ή το δημιουργούν από το μηδέν (εσωτερικό αντικείμενο στην παραδοσιακή γραμματική).

(27) Τα νέα με χαροποίησαν ιδιαίτερα.

(28) Σκάβω λάκκο.

Η παράφραση αυτών των προτάσεων είναι:

(27.α) Τα νέα με κατέστησαν χαρούμενο/ με έκαναν να χαρώ

(28.α) Μετατρέπω το έδαφος σε λάκκο

Τα ρήματα αυτά λέγονται *μεταβιβαστικά* (causative) σε αντιπαραβολή με τα *απλώς μεταβατικά* (transitive) των οποίων η λεξική σημασία δεν μεταβάλλει την κατάσταση του αντικειμένου τους (*εξωτερικό αντικείμενο* κατά την παραδοσιακή γραμματική):

(29) Κοιτάω το πέλαγος.

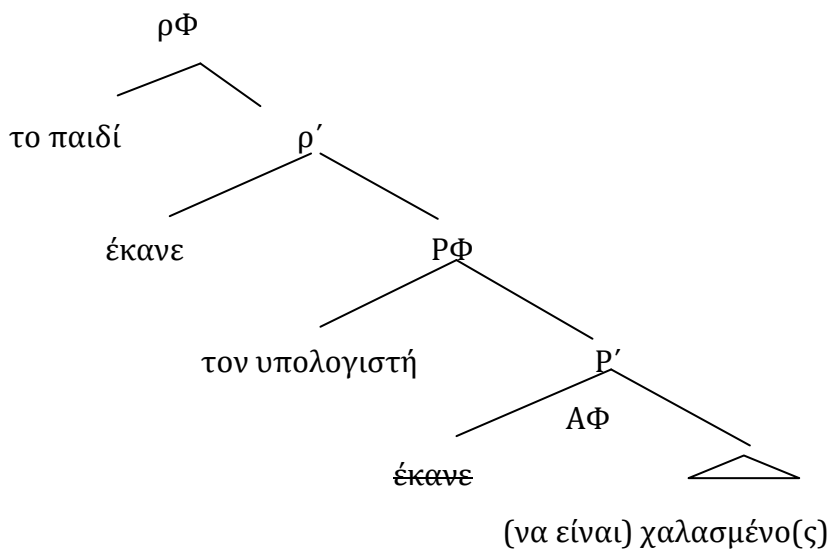
Οι μεταβιβαστικές δομές μοιάζουν λοιπόν με δίπτωτες δομές με δύο εσωτερικά ορίσματα και ένα εξωτερικό. Σε αυτές τα δύο εσωτερικά ορίσματα πρέπει να εμφανίζονται ιεραρχικά κάτω από την ίδια "ομπρέλα". Αυτό επιτυγχάνεται αν το ρηματικό μέρος αναλυθεί σε ρηματική φράση με *ελαφρύ ρήμα* (light verb), δηλαδή ένα ανώτερο ιεραρχικά ρηματικό κέλυφος (VP-shell) που συμπεριλαμβάνει την παραδοσιακή ρηματική φράση, αλλά και τη μεταβιβαστικότητα, με την έννοια του "κάνω", "προκαλώ", "καθιστώ". Έτσι η πρόταση (30.α) αναλύεται σε (30.β), ώστε να αναδειχθεί η μεταβιβαστικότητα.

(30.α) Τα νέα μάς χαροποίησαν ιδιαίτερα

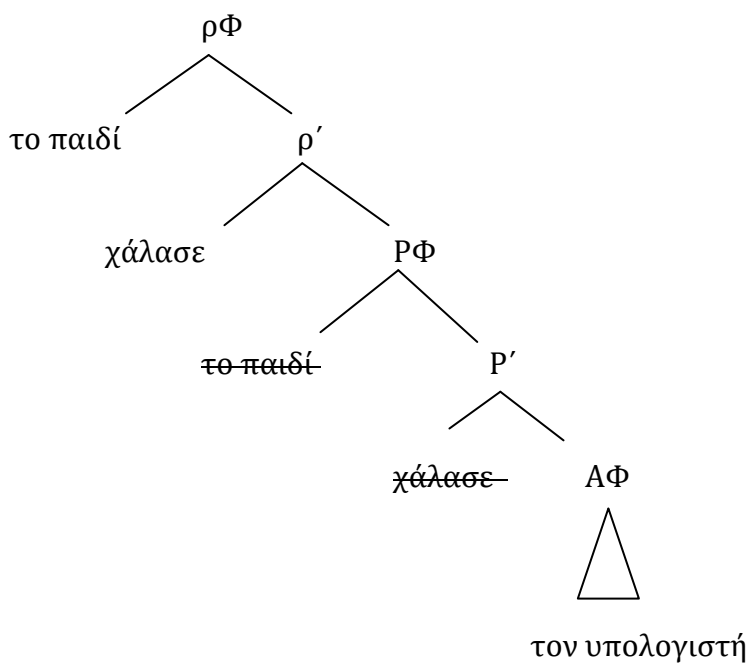
(30.β) Τα νέα μάς έκαναν ιδιαίτερα χαρούμενους.

3.4.1 Σύγκριση μεταβιβαστικού και δίπτωτου ρήματος

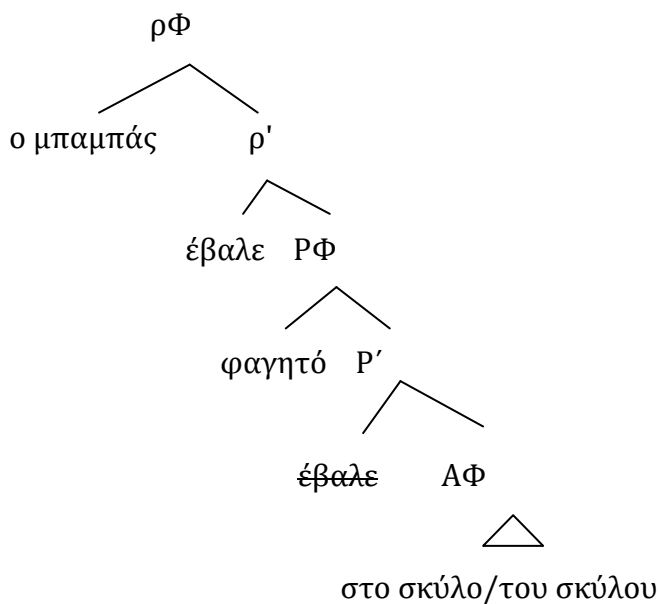
(31.α) Το παιδί έκανε τον υπολογιστή (να είναι) χαλασμένο(ς)

(31.β) Το παιδί χάλασε τον υπολογιστή

Δίπτωτο ρήμα

Έτσι το ανεπτυγμένο ρηματικό κέλυφος ρΦ, που περιλαμβάνει τη ρηματική φράση ΡΦ, αποδίδει καλύτερα και τη μεταβιβαστικότητα, αλλά και την ιεραρχία των θ-ρόλων του κατηγορήματος.

Όπως φαίνεται και από τις αναπαραστάσεις, και το ρήμα και τα ορίσματά του συγχωνεύονται πάνω από μία φορά. Το ρήμα συγχωνεύεται με το συμπλήρωμά του ώστε να του αποδώσει θ-ρόλο εντός της ΡΦ. Εφόσον όμως το κατηγορήμα έχει μεταβιβαστική ερμηνεία η ΡΦ κυβερνάται από τη ρΦ, όπου αποδίδεται μεταβιβαστικότητα στο κατηγορήμα και ακολουθεί η συγχώνευση με το υποκείμενο-εξωτερικό όρισμα⁴. (Επειδή όμως το ρήμα στα ελληνικά αποτελεί δεσμευμένο μόρφημα, τα φ-χαρακτηριστικά, η χρονική αναφορά και η όψη του ολοκληρώνονται στο πεδίο της Κλίσης ή Χρόνου, που συγχωνεύεται με τη ρΦ. Κάθε φορά το ρήμα και το εξωτερικό του όρισμα αφήνει το αντίγραφο του στο χαμηλότερο επίπεδο και το ίδιο πραγματώνεται ψηλότερα. Τα χαμηλότερα αντίγραφα παριστάνονται ως διαγραμμένα στο φραστικό δείκτη.

⁴ Adger (2003: 103-108), Ρούσσου (2015: 103-105).

3.5 Θεματικοί Ρόλοι

Με βάση τη δεδομένη υποκατηγοριοποίηση του ρήματος από το νοητικό λεξικό, το ρήμα πλαισιώνεται από το συμπλήρωμά του, το *κατηγορήμα* της παραδοσιακής γραμματικής, και την οντότητα με την οποία το κατηγορήμα αυτό συνδέεται, δηλαδή το υποκείμενο του ρήματος. Ανάλογα με τη σημασία του το ρήμα αποδίδει στα συμπληρώματά του μια συγκεκριμένη ερμηνεία, δηλαδή έναν *θεματικό ρόλο* (θ-ρόλο). Τα συμπληρώματά του ονομάζονται *ορίσματα* και ανάλογα με το πόσες θέσεις ορισμάτων δέχεται αυτό είναι *μονοθέσιο, διθέσιο, τριθέσιο* κ.ο.κ. Οι κυριότεροι *θεματικοί ρόλοι* (στο εξής *θ-ρόλοι*) είναι οι:

Δράστης (agent): αυτός που προκαλεί την ενέργεια του κατηγορήματος.

(33) Ο Στέργιος φύτεψε ντομάτες.

Δέκτης ή Πάσχων /Θέμα (patient/theme): αυτός που δέχεται την ενέργεια του κατηγορήματος. Χρησιμοποιούμε συμβατικά τον όρο *δέκτης* για έμψυχο όρισμα και τον όρο *θέμα* για άψυχο.

(34) Ο Στέργιος φύτεψε ντομάτες.

Ο φορέας εμπειρίας (experiencer): αυτός που βιώνει μια ψυχολογική κατάσταση. Το όρισμα αυτό συνήθως αποδίδεται σε ρήματα "ψυχικού πάθους".

(35) Ο πρωθυπουργός αγανάκτησε με τους δανειστές της χώρας.

Ο στόχος (goal): Ο στόχος προς τον οποίο κινείται κάποιος ή κάτι. Στην ουσία όμως πρόκειται για το στόχο, στον οποίο απευθύνεται το μέρος του κατηγορήματος *ρήμα - θέμα*, δηλαδή το έμμεσο αντικείμενο. Ο *στόχος* των ρημάτων κίνησης (target) δεν είναι απόλυτα αποδεκτός ως θ-ρόλος.

(36) Η τράπεζα δεν μπορεί να δώσει επιπλέον δάνεια στην εταιρεία σας.

Ο ευεργετούμενος (benefactive):

(37) Για μένα τα αγόρασες όλα αυτά;

Οι θ-ρόλοι του ευεργετούμενου αλλά και του φορέα εμπειρίας, εφόσον αποδίδονται σε απρόσωπο ρήμα, αποδίδονται στην κλασική ελληνική με τη *δοτική προσωπική* (ηθική, χαριστική, αντιχαριστική ανάλογα με τη σημασία του ρήματος).

(38) ὅτι (ὁ κατήγορος) μοι παρεσκεύασε τὸν ἀγῶνα τουτονί
(μοι = "δοτική προσωπική χαριστική" και θ-ρόλος "ευεργετούμενος")

Άλλοι θ-ρόλοι είναι η *πηγή* (*source*), το *ὄργανο* (*instrument*), ο *τόπος* (*location*). Οι θ-ρόλοι συνδέουν τη σημασιολογία με τον πυρήνα της σύνταξης. Οι ὀροι *υποκείμενο*, *άμεσο αντικείμενο*, *έμμεσο αντικείμενο* δηλώνουν γραμματικές λειτουργίες σχετικές με τη συμπεριφορά μιας φράσης σε μια πρόταση, ενώ οι αντίστοιχοι κάθε φορά θ-ρόλοι (συνήθως δράστης/δέκτης, δέκτης/θέμα, στόχος αντίστοιχα) δηλώνουν την εσωτερική σχέση του ορίσματος με το ρήμα. Η σχέση ορισμάτων και θ-ρόλων είναι 1:1

(39) θ-κριτήριο

«Κάθε ὄρισμα φέρει ἓναν και μόνον ἓναν θ-ρόλο και
κάθε θ-ρόλος αποδίδεται σε ἓνα και μόνον ἓνα ὄρισμα»

(Chomsky 1981:36 μέσω Ρούσσου 2015)

Είναι ευνόητο ὅτι ὀρίσματα μπορούν να αποτελέσουν μόνον οι *λεξικές κατηγορίες*. Το σύνολο των ορισμάτων ἑνός κατηγορήματος είναι η *θεματική* του *δομή* (thematic structure).

Η ερμηνεία ἑνός ρήματος είναι συνδυασμός της θ-δομής του, της λεξικής και της γραμματικής ὄψης του (Van Gelderen 2013:77)

(40) Σκουπίζω: [Ρήμα, ΑΦ (Δράστης), ΑΦ (Δέκτης)]

(41) Τοποθετώ: [Ρήμα, ΑΦ (Δράστης), ΑΦ (Δέκτης), ΠΦ (Τόπος)]

(42) Αγανακτώ: [Ρήμα, ΑΦ (Φορέας Εμπειρίας), ΠΦ (Αιτία)]

Παρόλο που στον ορισμό και την περιγραφή των θ-ρόλων δε λείπουν σοβαρές επικαλύψεις, δε θα προχωρήσουμε σε προτάσεις οικονομικότερης περιγραφής τους. Το σίγουρο είναι ὅτι αυτοί λύνουν σοβαρά θέματα οικονομίας στη σύνταξη, καθώς ομαδοποιούν τις κυριότερες συντακτικές λειτουργίες. Έτσι η ΑΦ του γραμματικού

υποκειμένου και του ποιητικού αιτίου της ενεργητικής και παθητικής σύνταξης αντίστοιχα έχουν το κοινό χαρακτηριστικό του θ-ρόλου "δράστης", ενώ το αντικείμενο της ενεργητικής και το υποκείμενο της παθητικής είναι ταυτόχρονα δέκτης/θέμα:

(43.α) Ο τεράστιος σεισμός (υποκείμενο-δράστης) κατέστρεψε τον τουρισμό (αντικείμενο-θέμα/δέκτης) της χώρας.

(43.β) Ο τουρισμός της χώρας (υποκείμενο-θέμα/δέκτης) καταστράφηκε από τον τεράστιο σεισμό (ποιητικό αίτιο-δράστης)

(44.α) Έτσι ο Κάκος (=δέκτης) σκοτώθηκε από το ρόπαλο (= όργανο) του Ηρακλή (= δράστης)

(44.β) Έτσι ο Ηρακλής (= δράστης) με το ρόπαλό του (=όργανο) σκότωσε τον Κάκο (=δέκτης)

Μπορούν επίσης να εξηγήσουν το γεγονός ότι, όταν το γραμματικό υποκείμενο του ρήματος δε φέρει το θ-ρόλο "δράστης", αλλά κάποιον άλλο, παραδείγματος χάριν του *φορέα της εμπειρίας*, τότε το ρήμα δεν μπορεί να *παθητικοποιηθεί*, ακόμα κι αν είναι μεταβατικό καθώς και το ποιητικό αίτιο φέρει, όπως είδαμε, το θ-ρόλο "δράστης".

(45.α) Νιώθω έναν εκνευρισμό.

(45.β) * Ένας εκνευρισμός νιώθεται (από μένα).

3.6 Το pro ως κενό όρισμα.

Η γραμματική μιας γλώσσας περιλαμβάνει κενές κατηγορίες, που έχουν τυπικά χαρακτηριστικά, υπάρχουν στη λογική μορφή (ΛΜ) της πρότασης, αλλά δεν πραγματώνονται φωνολογικά. Η ελληνική ανήκει στις pro-drop γλώσσες, δηλαδή σε αυτές όπου το γραμματικό υποκείμενο δεν είναι υποχρεωτικό να πραγματωθεί λεξικά καθώς λανθάνει στα ονοματικά χαρακτηριστικά της ρηματικής κατάληξης. Με κάπως διαφορετικούς όρους, μπορούμε να θεωρήσουμε το κενό υποκείμενο ως μια αντωνυμία που δεν έχει φωνητική πραγμάτωση, αλλά έχει σε συντακτικό επίπεδο κατηγοριακά

χαρακτηριστικά (προσδιοριστής/determiner) αλλά και φ-χαρακτηριστικά⁵. Στην περίπτωση αυτή η θέση του στο φραστικό δείκτη, είτε στο χαρακτηριστή της ρΦ είτε ψηλότερα, στο χαρακτηριστή της Φράσης Κλίσης (ΚΛΦ), καταλαμβάνεται από το pro (pronoun) δηλαδή τη λανθάνουσα μορφή της προσωπικής ή δεικτικής αντωνυμίας που δεν εκφράζεται λεξικά. Το pro είναι φορέας των ονοματικών φ-χαρακτηριστικών (γένος, αριθμός, πτώση). Το γένος του pro γίνεται αντιληπτό μέσω πιθανής συνένδειξης (coindexation) με αναφορικό στοιχείο:

(46) pro_{i/j} θυμάται τον εαυτό του_i / τον εαυτό της_j, όταν ήταν νέος_i / νέα_j

ή με τη σύνδεσή του με μια οντότητα στο λόγο, οπότε μπορεί να προκύψει αμφισημία.

(47) Ο παππούς_i μιλούσε δυνατά στον εγγονό_j του όταν pro_{i/j} διάβαζε ένα βιβλίο

(Ρούσσου 2015 : 121)

Τα χαρακτηριστικά αυτά, εφόσον συμφωνούν με αυτά του ρήματος (πρόσωπο, αριθμός), παράγουν, μέσω συμφωνίας, γραμματικές δομές. Έτσι ο Rizzi (1986) ορίζει ότι

(48.α) το pro πρέπει να νομιμοποιείται συντακτικά

(48.β) το pro πρέπει να ταυτοποιείται

Η νομιμοποίηση και η ταυτοποίηση του pro πραγματοποιείται στην ελληνική μέσω της κλίσης. Το pro μπορεί να έχει μόνον οριστική αναφορά, δηλαδή ισοδυναμεί με την αντωνυμία *αυτός*.

Στο ρηματικό κέλυφος το pro έχει τον ίδιο θ-ρόλο που θα είχε και η αντωνυμία ή η ΑΦ, αν πραγματωνόταν φωνητικά. Αν στην πρόταση υπάρχει λεξικά εκπεφρασμένο υποκείμενο, τότε αυτό και το pro σχηματίζουν την αλυσίδα του υποκειμένου:

(49.α) Έβαλε ο μπαμπάς φαγητό του σκύλου.

(49.β) [_{ΚΛΦ} **pro** [_{ΚΛ} έβαλε [_{ΡΦ} ο μπαμπάς [_{Ρ'} έβαλε [_{ΡΦ} φαγητό του σκύλου]]]]]

Το ρήμα εκχωρεί θ-ρόλους στα ορίσματά του (ο μπαμπάς-δράστης, φαγητό-θέμα, του σκύλου-στόχος) εντός του ρηματικού κελύφους και κατόπιν ανεβαίνει στην κλίση για να νομιμοποιήσει τα φ-χαρακτηριστικά του συμφωνώντας με το υποκείμενο. Το τελευταίο δε χρειάζεται θεωρητικά να ανέβει στη θέση ΧαρκΛΦ, αφού η ΑΔΠ

⁵ (Ρούσσου ό.π.: 117)

καλύπτεται από το pro. Αυτό μπορεί να σημαίνει ότι στη βασική σειρά της ελληνικής πρότασης το υποκείμενο είναι μεταρηματικό (Ρήμα-Υποκείμενο-Αντικείμενο), πράγμα που συνεπάγεται ότι το προρηματικό υποκείμενο φέρει τη λειτουργία του θέματος (topic) της πρότασης⁶.

(49.γ) [ΣΔΦ ο μπαμπάς θέμα/topic [κλφ pro [κλ'έβαλε [ρφ ~~ο μπαμπάς~~ υποκείμενο & θ-ρόλος [ρ'έβαλε [ρφ φαγητό του σκύλου]]]]].

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι η Κλίση και η ρηματική φράση (ρΦ και ΡΦ) συνδέονται μέσω συμφωνίας. Ο ανώτερος κόμβος Κλίση λειτουργεί ως ανιχνευτής (probe) και ο κατώτερος ως στόχος (goal).

3.7 Τα τρία πεδία της πρότασης

Ανακεφαλαιώνοντας, καταλήγουμε ότι η πρόταση δομείται ως εξής: το ρήμα εντός της ρΦ (αν έχει μεταβιβαστική ερμηνεία, διαφορετικά εντός της ΡΦ) συγχωνεύεται με το εσωτερικό και μετά με το εξωτερικό του όρισμα αναθέτοντάς τους θ-ρόλους. Όλη η ρΦ που περιέχει λεξικές κατηγορίες συγχωνεύεται με την ανώτερη λειτουργική κατηγορία Χρόνος ή Κλίση, που διαμορφώνει το κατηγορήμα ως προς τη χρονική του υπόσταση, την όψη του. Τέλος στο ανώτερο πεδίο ΣΔ όλη η πρόταση αλληλεπιδρά με το περικείμενο. Η ΛΜ της επηρεάζεται από πιθανές αλλαγές στην πληροφοριακή της δομή, θεματοποίηση ή εστίαση κάποιου συστατικού. Επίσης, ο ΣΔ είναι αυτός που καθορίζει την επιλογή έγκλισης ή τροπικότητας.

(50.α) Νόμιζα [πεδίο ΣΔ ότι ο Γιάννης (= θέμα) μετά το χθεσινό στραπάτσο [πεδίο Κλίσης/Χρόνου θα έβαζε [πεδίο ρφ ~~ο Γιάννης~~ όρισμα ~~βάζει~~ λίγο μυαλό] .

(50.β)

[ΣΔΦ Θεματοποίηση (εκτόπιση, εκτόπιση με κλιτικό), εστίαση, έγκλιση-τροπικότητα, αλληλεπίδραση με περικείμενο)

[κλφ/χρφ γραμματική συμφωνία ρήματος-υποκειμένου, μετακίνηση ρήματος για ΑΔΠ] [ρφ μεταβιβαστικότητα, εκχώρηση θ-ρόλων στα ορίσματα του ρήματος]]]

⁶ Η άποψη αυτή όμως, όπως θα δούμε και στη συνέχεια (4.4.5) ίσως να χρειάζεται τροποποίηση, αφού ο συνδυασμός των χαρακτηριστικών κάποιων χρόνων και της ΑΦ του υποκειμένου επιβάλλουν προρηματικό υποκείμενο χωρίς τα χαρακτηριστικά του θέματος.

3.8 Θέσεις Ορισμάτων και μη Ορισμάτων (A and A-bar positions)

Θέση ορίσματος καταλαμβάνουν οι όροι που τους ανατίθεται από το ρήμα εντός του ρηματικού κελύφους (ρΦ) γραμματικός και θεματικός ρόλος ταυτόχρονα (υποκείμενο και δράστης ή πάσχων, αντικείμενο και δέκτης, έμμεσο αντικείμενο και στόχος κ.λπ). Οποιοσδήποτε άλλος ρόλος βρίσκεται σε θέση προσαρτήματος (adjunct). Και οι όροι όμως που τους ανατέθηκε θ-ρόλος από το ρήμα, όταν μετακινηθούν για να παίξουν άλλο ρόλο, όπως αυτό του θέματος ή της εστίας της πρότασης, είναι πλέον μη ορίσματα:

(51.α) Έφερε ο Γιάννης σουβλάκια (= ο Γιάννης = γραμματικό Υποκείμενο και θ-ρόλος του δράστη, θέση ορίσματος εντός της ρΦ).

(51.β) [ΦΣΔ [Φ_{ρΧρ/Κλ} έφερε _i [ρΦ ο Γιάννης _{τι} σουβλάκια]]]

Ενώ

(52.α) Ο Γιάννης μετά από πολλά τηλεφωνήματα σε διάφορα ντελίβερι έφερε ο ίδιος τα σουβλάκια.

(52.β) [ΦΣΔ Ο Γιάννης _i μετά από πολλά τηλεφωνήματα σε διάφορα ντελίβερι [Φ_{ρΚλ/Χρ} έφερε _j [ρΦ ο ίδιος _{τι} _{τι} τα σουβλάκια]]]

Στα παραδείγματα (52.α) και (52.β) η ΑΦ *Ο Γιάννης* δεν είναι όρισμα, καθώς βρίσκεται σε θέση θέματος της πρότασης, αφού τοποθετείται πριν από επιρρηματικά, που ήδη ανήκουν στο πεδίο της ΦΣΔ).

3.8.1 Διεύρυνση της θέσης των ορισμάτων

Κατά τη Haegeman (1994:664) η θέση των ορισμάτων δεν μπορεί να περιορίζεται μόνον εντός του ρηματικού κελύφους, όπου εκχωρείται θ-ρόλος από το ρήμα. Και η θέση ΧαρκΛΦ είναι η κανονική θέση των υποκειμένων στην αγγλική, αφού εκεί μόνον μπορεί να πραγματοποιηθεί ο έλεγχος των φ-χαρακτηριστικών με το ρήμα, αλλά και η αναφορική δέσμευση σύμφωνα με την αρχή A του μοντέλου. Εκ πρώτης όψεως, σύμφωνα με την πλειοψηφία των απόψεων στη βιβλιογραφία, στην ελληνική δεν είναι ανάγκη να συμβεί κάτι τέτοιο, αφού το ρήμα ανεβαίνει στην κεφαλή Χρόνος/Κλίση για τον έλεγχο των χαρακτηριστικών του, ενώ υποκείμενο και αντικείμενο παραμένουν

εντός του ρηματικού κελύφους. Από τη στιγμή που ισχύει ότι η κανονική θέση του υποκειμένου είναι θέση ορίσματος (A-position) (Haegeman ό.π : 664) στην ελληνική η *κανονική θέση του υποκειμένου* βρίσκεται εντός του ρηματικού κελύφους (ρΦ), εκτός από τις περιπτώσεις όπου, για μερικούς μελετητές (βλ.4.4.5 έως 4.4.6) τα χαρακτηριστικά της κεφαλής Χρόνος (Tense) απαιτούν προρηματικό υποκείμενο. Καθώς δεν υπάρχει απόλυτη συμφωνία για την ακριβή διάγνωση των ορισμάτων, θεωρούμε ότι στην πρόταση της ελληνικής τα ορίσματα του ρήματος διατηρούν την ιδιότητά τους αυτή όχι μόνον εντός του ρηματικού κελύφους (ρΦ), αλλά και εντός της φράσης Κλίσης/Χρόνου, ανάλογα βέβαια και με το είδος του κατηγορήματος.

Κεφάλαιο 4

Η Βασική Σειρά Όρων της Νέας Ελληνικής

4.1 Εισαγωγή

Η Νέα Ελληνική ανήκει στις γλώσσες με πλούσια μορφολογία κλιτική μορφολογία. Καθώς λοιπόν η ρηματική κατάληξη φέρει τα φ-χαρακτηριστικά [πρόσωπο, αριθμός] ισοδυναμεί με ΑΦ και έτσι το ρηματικό υποκείμενο δεν πραγματώνεται υποχρεωτικά με λεξικά εκπεφρασμένη ΑΦ ή την αντίστοιχη προσωπική αντωνυμία. Όπως είδαμε (βλ. 3.6), γλώσσες με παρόμοια χαρακτηριστικά ονομάζονται *pro-drop languages* ή *null subject languages (NSL)*, δηλαδή γλώσσες με *παράλειψη του εμφανούς υποκειμένου*. Λόγω της πλούσιας κλιτικής μορφολογίας η ελληνική χαρακτηρίζεται από αρκετά μεγάλη ευελιξία ως προς την πιθανή σειρά των βασικών όρων της πρότασης, γιατί αυτό συγκαταλέγεται επίσης στις *Discourse Configurational Languages*, δηλαδή στις γλώσσες, όπου η σειρά των όρων δεν πραγματώνει συντακτικές σχέσεις αλλά λειτουργίες του λόγου. Τα κριτήρια για το ποια ή ποιες σειρές από όλες τις πιθανές είναι η βασική είναι κυρίως η *πραγματολογική ουδετερότητα*, δηλαδή η έλλειψη θεματοποίησης κάποιου συστατικού σε περιβάλλον ευρείας εστίασης και η *μικρότερη δυνατή παραγωγή*, καθώς το μεγαλύτερο μέρος της βιβλιογραφίας προσεγγίζει το φαινόμενο με φορμαλιστικά κριτήρια και συγκεκριμένα μέσω των τελευταίων μοντέλων της γενετικής σύνταξης, Κυβέρνηση και Αναφορική Δέσμευση (συντομογραφικά ΚΑΔ- μετάφραση του *Government and Binding*), Αρχές και Παράμετροι (*Principles and Parameters*) και Μινιμαλισμός (*Minimalist Program*).

4.2 Η Ελληνική ως γλώσσα με επίπεδη δομή

Καθώς η ελληνική υποτίθεται ότι ανήκει στις μη διαγραμματικές γλώσσες, κοινό χαρακτηριστικό κάποιων πρώιμων εργασιών είναι η άποψη ότι οι πολλαπλές πιθανές θέσεις του υποκειμένου στην πρόταση οφείλονται στην *επίπεδη δομή* της ελληνικής πρότασης, δηλαδή την παραμετροποίηση της ενδιάμεσης προβολής του X-τονούμενου,

στα πλαίσια της θεωρίας Αρχών και Παραμέτρων (ΑΠ) και της ανάλυσης των γλωσσών με μη-λεξικά εκπεφρασμένο υποκείμενο. Κατά τον Hale (1983) στις διαγραμματικές γλώσσες η Λογική Δομή (ΛΔ) της πρότασης (Logical Form - LF) βρίσκεται σε αντιστοιχία 1:1 με τη φωνητική δομή (ΦΔ) της πρότασης (Phonetic Form-PF). Κύριο αίτιο της έλλειψης διαγραμματικότητας είναι η πλούσια κλιτική μορφολογία, που επιτρέπει στο ρήμα και τα ορίσματά του να συμφωνούν από απόσταση. Η παρουσίαση βασίζεται στις αντίστοιχες κριτικές παρουσιάσεις των Tzanidaki (1996) και Tsiplakou (1998).

4.2.1 Catsimali (1990)

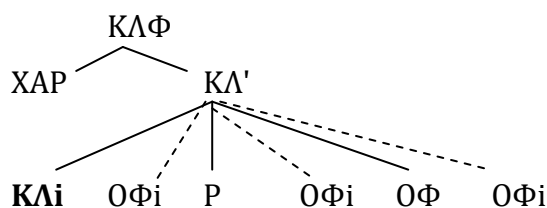
Η θεωρία της ενδιάμεσης προβολής του Χ τονούμενου βασίζεται ανάμεσα στα άλλα και στην "ασυμμετρία" μεταξύ υποκειμένου και αντικειμένου, δηλαδή τη διαφοροποίηση στη συντακτική τους συμπεριφορά στις "διαγραμματικές" γλώσσες, όπως η αγγλική. Η Catsimali προσφέρει όμως αποδείξεις για την έλλειψη αυτού του είδους της ασυμμετρίας προσφέροντας μια πρόταση για επίπεδη δομή της ελληνικής πρότασης, χωρίς δηλαδή την ενδιάμεση προβολή της ΡΦ. Ενδείξεις για την επίπεδη δομή είναι ανάμεσα στα άλλα φαινόμενα των NSL, όπως η απουσία επιπτώσεων της Αρχής Κενού Υποκειμένου (ECP effects), η συμμετρία υποκειμένου και αντικειμένου ως προς την εξαγωγή (extraction) όρου από αυτά, η έλλειψη πλεοναστικών υποκειμένων, ιδιωματοισμοί υποκειμένου και όχι μόνο αντικειμένου κ.ά.

Η Catsimali υποθέτει λοιπόν μια απολύτως επίπεδη ΚΛΦ της οποίας η κεφαλή ΚΛ δεν κυριαρχεί επί του ρήματος και στην οποία υπάρχουν πολλαπλές θέσεις πραγμάτωσης του υποκειμένου. Η Κλίση κατά την Catsimali περιέχει τα χαρακτηριστικά Συμφωνία-Χρόνος-Όψη-Τροπικότητα, καθώς κανένα από αυτά δεν πραγματώνεται σε κάποια θέση ιεραρχικά ανώτερη των άλλων. Το υποκείμενο δεν πραγματοποιείται σε μια μόνο βασική θέση στην πρόταση, αλλά μπορεί να είναι προρηματικό, να βρίσκεται ανάμεσα σε ρήμα και υποκείμενο ή στο τέλος της πρότασης.⁷ Η πραγμάτωση του υποκειμένου, δηλαδή η ΑΔΠ, οφείλεται στην πλούσια κλιτική μορφολογία του ελληνικού ρήματος, επομένως η πλήρης ΑΦ του υποκειμένου είναι πραγματολογικά μαρκαρισμένη.

---

⁷ Σε αντιστοιχία με τις "λιγότερο μαρκαρισμένες σειρές" κατά τη Philippaki (1985), P-Y-A, Y-P-A και P-A-Y.

(53)

Οι ΟΦ του παραδείγματος σε συνένδειξη με την Κλίση αποτελούν τις πιθανές θέσεις του υποκειμένου στην πρόταση. Η ονομαστική δεν αποδίδεται σε αυτές μέσω *κυβέρνησης*, αλλά είναι η προκαθορισμένη πτώση του υποκειμένου. Με άλλα λόγια, δεν υπάρχει βασική θέση υποκειμένου στην πρόταση της ελληνικής, καθώς ο γραμματικός ρόλος του ορίσματος κωδικοποιείται στη ρηματική κατάληξη, θέση που εισήγαγε η Philippaki (1987) στη βιβλιογραφία. Για τις θέσεις θεματοποιημένου υποκειμένου, στην περιοχή δηλαδή του ΣΔ, η Catsimali προτείνει επαναδρομή (recursion) του ΣΔ. Στις διαδοχικές αυτές θέσεις, ιεραρχικά ψηλότερα από τη ΚΛΦ, φιλοξενείται το θέμα και η εστία της πρότασης. Η Catsimali πιστεύει ότι το θέμα της πρότασης είναι προσάρτημα-μη όρισμα (adjunct - A-bar position), αλλά ότι η εστία είναι όρισμα (argument), καθώς μπορεί να υπάρξει πάνω από μία θέση θέματος ανά πρόταση, αλλά μόνο μία θέση εστίας.

Τα βασικά μειονεκτήματα της προσέγγισης αυτής είναι η άποψη ότι το υποκείμενο δεν εκφράζεται στη συντακτική δομή, αλλά στη ρηματική κατάληξη, καθώς η έλλειψη ασυμμετρίας μεταξύ υποκειμένου και αντικειμένου θα μπορούσε να αιτιολογηθεί με βάση την αμοιβαία *δομική επιβολή* (c-command) μεταξύ υποκειμένου και αντικειμένου, που θεωρήθηκε ότι ισχύει σε μη διαγραμματικές γλώσσες, όπως η ελληνική.

Το χαρακτηριστικότερο μειονέκτημα της επίπεδης δομής είναι η αδυναμία της να συλλάβει την ασυμμετρία στη συντακτική συμπεριφορά μεταξύ υποκειμένου και αντικειμένου. Η αμοιβαία δομική επιβολή που προβλέπει η Catsimali οδηγεί σε λάθος προβλέψεις στην περίπτωση της Α-δέσμευσης (A-binding), δηλαδή της *αναφορικής δέσμευσης σε θέση ορίσματος*. Από τις παρακάτω προτάσεις

(53.α) Η μητέρα της Σοφίας_i τη_i φώναξε

(53.β) *Τη_i φώναξε η μητέρα της Σοφίας_i

η (53.α) προβλέπεται λανθασμένα ως αντιγραμματική από την Catsimali καθώς η ΑΦ της Σοφίας έπρεπε να βρίσκεται σε σχέση αμοιβαίας επιβολής με το κλιτικό *τη*. Έτσι θα

παραβιαζόταν η αρχή Γ της αναφορικής δέσμευσης, σύμφωνα με την οποία μια R-έκφραση (R-expression), δηλαδή ένα στοιχείο ανεξάρτητης αναφοράς- πρακτικά ένα κύριο όνομα ή κοινό ουσιαστικό- πρέπει να είναι παντού ελεύθερη. Ακριβώς για τον ίδιο λόγο όμως η (53.β) προβλέπεται σωστά ως αντιγραμματική. Η αδυναμία για σωστή πρόβλεψη και των δύο δομών οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η ελληνική δεν είναι απόλυτα επίπεδη ή ακόμα καλύτερα ότι η αντίθεση διαγραμματική-μη διαγραμματική γλώσσα δε φαίνεται να είναι επαρκής για να συλλάβει βασικές ιδιότητες της ελληνικής προτασιακής δομής⁸ (Tsiplakou ό.π:70).

4.2.2 Horrocks (1994)

Ο Horrocks επιχειρηματολογεί υπέρ δύο παράλληλων σειρών ακολουθώντας μια μερικώς επίπεδη ανάλυση της δομής της νεοελληνικής πρότασης. Στη Βαθεία Δομή της πρότασης η ΡΦ νοείται ως επίπεδη με το υποκείμενο και το αντικείμενο να βρίσκονται σε σχέση αμοιβαίας δομικής επιβολής (σειρά Ρ-Υ-Α). Ενώ τα άλλα ορίσματα φέρουν πτώση από το λεξικό, η ονομαστική εκχωρείται στο υποκείμενο μέσω της κυβέρνησής του από Ρήμα + Κλίση. Γι'αυτό στην Επιφανειακή Δομή το Υποκείμενο μετακινείται ψηλότερα στο Χαρ, ΡΦ (χαρ, ρΦ στο μινιμαλιστικό μοντέλο) ή ακόμα ψηλότερα στο Χαρ,ΚΛΦ⁹ προσδίδοντας έτσι μια μη επίπεδη δομή στην τελική μορφή της πρότασης . Και οι δύο κινήσεις του υποκειμένου αντιστοιχούν σε τελική σειρά Υ-Ρ-Α. Στην πρώτη μετακίνηση το υποκείμενο είναι και όρισμα, ενώ στη δεύτερη μπορεί να είναι είτε όρισμα είτε θέμα.

(54) [ΦΣΔ [ΣΔ' [ΦΡΚΛ θεματ. Υ [χρ '[ΡΦ γραμματικό Υ [Ρ' ΡΥΑ]]]]]

Στην προσέγγιση του Horrocks δεν καθίσταται σαφές γιατί η Ρ-Υ-Α συνιστά ΒΔ, καθώς η ιεραρχία των θ-ρόλων παραμένει ασαφής. Επίσης δεν δικαιολογείται γιατί μόνον το

---

⁸Και μια διαγραμματική προσέγγιση της ελληνικής αδυνατεί να προβλέψει την αντιγραμματικότητα προτάσεων όπως η (53.β), καθώς θεωρεί ότι η μετακίνηση του κλιτικού σε προρηματική θέση είναι μετακίνηση μη ορίσματος (A'-movement). Η Α-θέση του κλιτικού είναι αυτή που θα είχε η αντίστοιχη ΑΦ του αντικειμένου εντός της ΡΦ. Από τη θέση αυτή το κλιτικό δεν επιβάλλεται δομικά στο υποκείμενο και η πρόταση προβλέπεται λανθασμένα ως γραμματική (Tsiplakou ό.π: 67)

⁹ Έτσι ο Horrocks σε αντίθεση με την Catsimali προβλέπει σωστά ότι προτάσεις όπως η (53.α) είναι γραμματικές, καθώς η R-έκφραση εντός της ΑΦ του υποκειμένου δεν έχει σχέση δομικής επιβολής στο αντικείμενο-κλιτικό. Η θέση του όμως αδυνατεί να προβλέψει την αντιγραμματικότητα προτάσεων όπως η (53.β) για τους λόγους που αναφέρονται στην προηγούμενη υποσημείωση.

υποκείμενο δεν έχει εγγενή πτώση, αλλά την αποκτά λόγω μετακίνησης και δεν είναι σαφές αν το pro νομιμοποιείται από με την κλιτική μορφολογία του ρήματος.

Η αποδοχή της ΥΡΑ με Υ-θέμα βασίζεται στην πολύ παραδοσιακή κατάτμηση της πρότασης σε παλαιά και νέα πληροφορία, χωρίς να λαμβάνει υπόψη τις πιο εκλεπτυσμένες προσεγγίσεις στη θεματοποίηση, την έννοια του επικοινωνιακού βάθους και τη γνωσιακή προσέγγιση (εκτίμηση του ομιλητή για τις προσδοκίες του ακροατή).

4.3 Ρήμα - Υποκείμενο - Αντικείμενο ως βασική σειρά

Στη βιβλιογραφία των δεκαετιών 1980 και 1990 επικράτησε η άποψη πως η βασική σειρά όρων της Νέας Ελληνικής είναι η Ρήμα-Υποκείμενο-Αντικείμενο (P-Y-A). Η σειρά αυτή θεωρείται ότι πληροί το βασικό πραγματολογικό κριτήριο, δηλαδή δεν υπόκειται στην διάκριση θέμα-σχόλιο κατά τη γραμμική έκφρασή της, δεν εξαρτάται δηλαδή από το περικείμενο που προηγήθηκε, καθώς αποτελεί την πιο επιτυχημένη απάντηση σε μια υποτιθέμενη ερώτηση του τύπου *τι νέα; τι έγινε;* Επίσης, σύμφωνα με το κομμάτι αυτό της βιβλιογραφίας, αποτελεί τη σειρά με την απλούστερη δυνατή παραγωγή, δηλαδή τις λιγότερες δυνατές μετακινήσεις όρων από το βασικό πεδίο, όπου ανατίθενται οι θεματικοί ρόλοι από το ρήμα στα ορίσματά του.

4.3.1 Tsimplici (1990)

Η Tsimplici υποθέτει ότι η βαθιά δομή (ΒΔ) της ελληνικής είναι η σειρά Υποκείμενο-Ρήμα-Αντικείμενο (Y-P-A) και ότι η σειρά Ρήμα- Υποκείμενο - Αντικείμενο (P-Y-A) είναι παράγωγη μέσω της αρχής "μετακίνηση του α" (move-a) με δύο μετακινήσεις: πρώτα του ρήματος στην κεφαλή Χρόνος (Tense) και κατόπιν του υποκειμένου από την αρχική του θέση, χαρακτηριστής της ΡΦ (ΧαρΡΦ), στο χαρακτηριστή της Φράσης Συμφωνίας (θέση ανάμεσα στο Χρόνο/Κλίση και τη ΡΦ που εγκαταλείφθηκε αργότερα) ώστε να του αποδοθεί δομική πτώση, διαδικασία που θα συνέβαινε σε μια γλώσσα με πολύ φτωχή μορφολογία, όπως η αγγλική. Κατά την Tsimplici, η "κανονική" θέση του υποκειμένου είναι ΧαρΦρΣυμφ (στο μινιμαλισμό ΧαρρΦ). Επομένως, στην Y-P-A το προρηματικό υποκείμενο παίζει πλέον το ρόλο του θέματος της πρότασης, ενώ στη βασική θέση του υποκειμένου βρίσκεται το pro. Θέμα και υποκείμενο βρίσκονται σε θέση συνένδειξης (coindexation).

(55)[ΣΔΦ [Θ-ΦΡ Ο Πέτρος [ΣΔΦ [ΧρΦΡ [ΧΡ θαυμάζει [ΣΥΜ-Φ ΡΓΟ [ΣΥΜΦ τ'j [ΡΦ τί [Ρ tj [οΦ την Ελένη]]]]]]]]]

Το μειονέκτημα της προσέγγισης αυτής είναι ότι η Tsimpli υποθέτει επαναδρομή της ΦΣΔ πράγμα που δεν είναι επιτρεπτό στη ΝΕ, γιατί αντιβαίνει στην απαίτηση της θεωρίας για την πιο οικονομική παραγωγή. Το κυριότερο όμως μειονέκτημα στην προσέγγιση της Tsimpli είναι ότι ξεκινά με δεδομένο ότι η ΒΔ της ΝΕ είναι η Υ-Ρ-Α, χωρίς να εξηγεί το γιατί. Επίσης, η υπόθεση για βαθεία δομή Υ-Ρ-Α αντανακλά την ασυμμετρία στη συμπεριφορά υποκειμένου και αντικειμένου, πράγμα που συμβαίνει στην αγγλική αλλά όχι στην ελληνική¹⁰. Τέλος, ένα μειονέκτημα της προσέγγισης αυτής όπως και όλων των προσεγγίσεων που με τεχνικούς όρους της γενετικής σύνταξης αναδεικνύουν ως μοναδική βασική σειρά της ελληνικής την Ρ-Υ-Α είναι η επιδερμική προσέγγιση του *πραγματολογικού θέματος*, με κριτήρια καθαρά συντακτικά. Η προσέγγιση αυτή που ακολουθήθηκε κατά κόρον και από άλλους ερευνητές (Philippaki, Alexiadou & Anagnostopoulou κ.λπ) αδυνατεί να εξηγήσει πώς και μια Υ-Ρ-Α μπορεί να αποτελέσει απάντηση σε ερωτήσεις ευρείας εστίασης και μάλιστα όταν το υποκείμενό της δε μοιράζεται κοινές ιδιότητες με κάποια οντότητα του περικειμένου και επομένως δεν μπορεί να χαρακτηριστεί θέμα της πρότασης.

4.3.2 Η Πραγματολογική Ουδετερότητα ως Κριτήριο

Η Philippaki (1985) παρουσιάζει τις πιθανές σειρές των βασικών όρων της ελληνικής. Αυτές οι σειρές είναι γραμματικές αλλά δεν έχουν την ίδια απόχρωση σε επίπεδο ΠΔ. Επομένως σε συντακτικό επίπεδο το ερώτημα ανάγεται στην «πιο ουδέτερη διάταξη όρων στο λόγο».

Με κριτήρια τη διχοτόμηση της ΠΔ της πρότασης σε Θέμα-Σχόλιο-Εστία, και την Λειτουργική Προοπτική της Πρότασης (βλ. 1.1.1) η νέα ελληνική αποτελεί ένα συνεχές από τις πιο αμαρκάριστες στις πιο μαρκαρισμένες σειρές:

(56.α) Η Μαρία αγάπησε τον Πέτρο: Υποκείμενο-Ρήμα-Αντικείμενο.

(56.β) Αγάπησε η Μαρία τον Πέτρο : Ρήμα-Υποκείμενο- Αντικείμενο.

(56.γ) Αγάπησε τον Πέτρο η Μαρία : Ρήμα - Αντικείμενο - Υποκείμενο.

¹⁰ Βλ. τις αντίστοιχες παρατηρήσεις στις προσεγγίσεις Catsimali και Horrocks.

(56.δ) Τον Πέτρο αγάπησε η Μαρία: Αντικείμενο- Ρήμα - Υποκείμενο.

(56.ε) Τον Πέτρο η Μαρία αγάπησε: Αντικείμενο - Υποκείμενο - Ρήμα.

(57.στ) Η Μαρία τον Πέτρο αγάπησε: Υποκείμενο - Αντικείμενο- Ρήμα.

Οι δομές αυτές διπλασιάζονται αν το αντικείμενο θεματοποιηθεί με κλιτικό, αλλά αυτές αποκλείονται από την επιλογή για τη βασική σειρά, καθώς είναι εξ ορισμού δομές θεματοποίησης (βλ. και 1.1.2)

Εκτός από τις δομές με κλιτικό, αποκλείονται ως βασικές σειρές όσες τηρούν τη λειτουργική προοπτική "δεδομένη-νέα πληροφορία" ή "θέμα-ρήμα" της Σχολής της Πράγας, τις σειρές με προτασιακό τόνο σε άλλη θέση εκτός από το πιο ενσωματωμένο συστακτικό και τις σειρές με μετατόπιση όρων για λόγους θεματοποίησης ή εστίασης. Επομένως, αποκλείονται οι δομές Αντικείμενο-Ρήμα- Υποκείμενο (Α-Ρ-Υ), Υποκείμενο-Αντικείμενο-Ρήμα (Υ-Α-Ρ) και Αντικείμενο-Υποκείμενο- Ρήμα (Α-Υ-Ρ) είναι ιδιαίτερα μαρκαρισμένες και φέρουν αντιθετική εστίαση του αντικειμένου.

Η δομή Ρήμα-Αντικείμενο-Υποκείμενο (Ρ-Α-Υ) αν και κατάλληλη πραγματολογικά ως απάντηση σε ερώτηση ολικής εστίασης αποκλείεται, καθώς προϋποθέτει εμφατικό τονισμό σε όλη τη ΡΦ (ρΦ) και πιο σύνθετη μετακίνηση ολόκληρης της ΡΦ.

Αφού αποκλειστούν τα παραπάνω οι δύο λιγότερο μαρκαρισμένες σειρές (χωρίς κλιτικά, χωρίς άλλου είδους θεματοποίηση, χωρίς εστίαση σε συστατικό εκτός από το πιο ενσωματωμένο είναι αυτές όπου η ΑΦ του αντικειμένου βρίσκεται στο τέλος, δηλαδή η Υ-Ρ-Α ή η Ρ-Υ-Α.

Μεταξύ των δύο υποψήφιων σειρών συστατικών η Υ-Ρ-Α είναι πραγματολογικά ουδέτερη, αλλά ελαφρώς πιο κατάλληλη (βλ. και Holton et al 1997:407 και 2012 : 520-521) ως απάντηση σε μια υποτιθέμενη ερώτηση "ποιον φίλησε ο Γιάννης", δηλαδή ανταποκρίνεται στη λειτουργική προοπτική της πρότασης (Θέμα-Σχόλιο, Παλαιά - Νέα Πληροφορία). Έτσι το υποκείμενο συνιστά γραμματικοποιημένο θέμα-παλαιά πληροφορία, και επομένως βρίσκεται σε θέση ορίσματος . Παρά λοιπόν τη μεγαλύτερη συχνότητά της σε όλες τις μετρήσεις η Υ-Ρ-Α δεν μπορεί να αποτελεί τη βασική σειρά της ΚΝΕ. Αντίθετα, στη Ρ-Υ-Α το υποκείμενο λόγω θέσης δεν είναι θεματοποιημένο και επομένως αυτή είναι η μοναδική σειρά που δεν υποχρεώνεται στη διάταξη "θέμα-σχόλιο" . Η σειρά αυτή λοιπόν είναι η πιο κατάλληλη απάντηση σε ερώτηση ευρείας εστίασης (broad focus question), που εξ ορισμού δεν απαιτεί θεματοποίηση ή εστίαση

κάποιου όρου με μετακίνηση ή προτασιακό τόνο σε άλλη θέση εκτός του τέλους της πρότασης. Το περιεχόμενο δηλαδή στο οποίο ανταποκρίνεται η P-Y-A είναι το πιο ουδέτερο. Το προρηματικό υποκείμενο είναι λοιπόν, σύμφωνα με τη Philippiaki και κάθε άλλη παρόμοια προσέγγιση, *γραμματικοποιημένο θέμα*.

4.3.3 Το Κριτήριο της Ευρύτερης Χρήσης

Η P-Y-A είναι πιο αποδεκτή σειρά και σε όλες τις δευτερεύουσες¹¹, κυρίως αυτές που εισάγονται με το μόριο (ΣΔ ή δείκτη υποτακτικής) *να* ή το ΣΝΔ *για να* (παρ. 57.α, 57.β) ενώ η Y-P-A σε ελάχιστες και πιο μαρκαρισμένη από την P-Y-A (παρ. 57.γ, 57.δ)

(57.α) σβήσαμε τα φώτα για να φιλήσει ο Γιάννης τη Μαρία (P-Y-A)

(57.β) σβήσαμε τα φώτα για να φιλήσει τη Μαρία ο Γιάννης (P-A-Y)

(57.γ) θα φύγουμε όταν φέρει ο Γιάννης το αυτοκίνητο

(57.δ) θα φύγουμε όταν ο Γιάννης φέρει το αυτοκίνητο

4.3.4 Το Κριτήριο Της Απλούστερης Παραγωγής

Εκτός από το εμπειρικό κριτήριο της πιο ουδέτερης σειράς εξίσου σημαντικό στα πλαίσια της γενετικής σύνταξης είναι το κριτήριο της μικρότερης δυνατής παραγωγής.

Εκτός από πραγματολογικά ουδέτερη, η P-Y-A είναι και η πιο απλή στην παραγωγή, καθώς οφείλεται στη μετακίνηση του ρήματος στην Κεφαλή Χρόνος / Κλίση (μετακίνηση ρ+P στο μινιμαλισμό, βλ. Haidou 2012:59), ώστε να επαληθεύσει το ρήμα τα ονοματικά του χαρακτηριστικά ενώ το Y και το A παραμένουν στην αρχική τους θέση εντός της ρ+P φράσης, όπου τους ανατίθεται θεματικός ρόλος από το ρήμα.

---

¹¹ Θεωρούμε πως το επιχείρημα σχετικά με τη μεγάλη διασπορά της P-Y-A στις δευτερεύουσες προτάσεις σχετίζεται με παράγοντες που αφορούν τις ίδιες τις δευτερεύουσες και όχι τη βασική σειρά. Εκτός από το μόριο/ΣΔ *να* που συνιστά αδιάσπαστη ενότητα (strict adjacency) με το ρήμα που ακολουθεί, την ίδια συμπεριφορά έχει ο σύνδεσμοι *για να*, προφανώς λόγω κοινής προέλευσης και εν μέρει εξέλιξής τους, και γι' αυτό οποιαδήποτε παρεμβολή ανάμεσα στους ΣΔ και το ρήμα οδηγεί σε αντιγραμματικότητα. Στις υπόλοιπες δευτερεύουσες προτάσεις το προρηματικό υποκείμενο βρίσκεται εντός του πεδίου του ΣΔ και, άρα, έχει εξ ορισμού χαρακτηριστικά θέματος (βλ. 4.4.4 για λεπτομέρειες), πράγμα που δε συμβαίνει εξαρχής στις ανεξάρτητες προτάσεις. Με τα δεδομένα κριτήρια της βασικής σειράς ίσως οι δευτερεύουσες προτάσεις θα έπρεπε να εξαιρεθούν από το δείγμα έρευνας.

Αντίθετα η Υ-P-A, ακόμα κι αν θεωρηθεί εξίσου ουδέτερη πραγματολογικά, σε φορμαλιστικό επίπεδο χρειάζεται ακόμα έναν κανόνα παραγωγής, αυτόν της αναστροφής υποκειμένου-ρήματος (subject-verb inversion). Το συμπέρασμα είναι ότι δεν παραβιάζεται το πόρισμα του Greenberg για την KNE, γιατί αυτός μιλώντας για επικρατέστερη σειρά εννοεί την πιο συχνή στη χρήση, όχι την πιο βασική φορμαλιστικά.

4.3.5 Η Ρηματική Κατάληξη Ισοδυναμεί Με Υποκείμενο (pro drop parameter)

Σύμφωνα με τη Philippaki - Warburton (1987) η ιδιότητα της ελληνικής να παράγει απολύτως γραμματικές προτάσεις χωρίς τη λεξική πραγμάτωση του υποκειμένου (pro-drop language ή null subject language- NSL) είναι άλλη μια απόδειξη ότι η το προρηματικό υποκείμενο έχει τα χαρακτηριστικά του θέματος. Συγκεκριμένα στις pro-drop γλώσσες δεν υπάρχει δομική θέση υποκειμένου αλλά αυτό πραγματώνεται στη ρηματική κατάληξη που, εκτός από τη δήλωση χρόνου, όψης, διάθεσης, φέρει και ονοματικά φ-χαρακτηριστικά, άρα ισοδυναμεί με τον αντίστοιχο τύπο της προσωπικής αντωνυμίας, χωρίς τη λεξική του πραγμάτωση. Τα χαρακτηριστικά αυτά, αφού στην ελληνική βρίσκονται δεξιά του ρηματικού θέματος, οδηγούν σε δομή P(Y)A, με άλλα λόγια το pro ισοδυναμεί με το μη εκπεφρασμένο μεταρηματικό υποκείμενο¹². Σε αυτό

---

¹² Σύμφωνα με την Τσιπλάκου (1998:35) η προσέγγιση αυτή παρουσιάζει θεωρητικά προβλήματα. Υπάρχει σύγχυση στα χαρακτηριστικά που αποδίδονται στο pro, καθώς αυτό νοείται πλέον ισοδύναμο με προσωπική αντωνυμία, που φέρει τα φ-χαρακτηριστικά πρόσωπο-αριθμός-ονομαστική πτώση, αλλά και με λανθάνον κλιτικό υποκείμενο (που υπάρχει σε άλλες pro-drop γλώσσες), ώστε να προκύψει συμμετρία στη συμπεριφορά υποκειμένου και αντικειμένου. Από τη στιγμή που στην ανάλυση της Philippaki το ρήμα περιέχει φ-χαρακτηριστικά ισοδυναμεί με τη λειτουργική κατηγορία *Κλίση*. Έτσι όμως προκύπτει η σύγχυση λεξικής με ανώτερη λειτουργική κατηγορία. Είναι αμφίβολο αν η εξίσωση του pro με τη ρηματική κατάληξη, στην οποία οφείλεται η συμφωνία Υποκειμένου και Ρήματος επιλύει το πρόβλημα της ΑΔΠ.

Επίσης, το υποκείμενο βρίσκεται ιεραρχικά ψηλότερα από το αντικείμενο, με αποτέλεσμα να προκύπτουν λανθασμένες προβλέψεις. Μια και το μεταρηματικό υποκείμενο ταυτίζεται με το pro-ρηματική κατάληξη, προβλέπεται μεν η συνένδειξη του με το προρηματικό θέμα, όχι όμως η θέση μιας λεξικά εκπεφρασμένης ΑΦ μεταρηματικού υποκειμένου ώστε να προκύπτει η βασική P-Y-A. Η πρόβλεψη μιας επιπλέον τέτοιας θέσης ή θα οδηγούσε σε ανεπίτρεπτη από τη θεωρία δομή ή/και σε μη βασική σειρά. Τέλος, αν υποτεθεί κλιτικό (θεματοποιημένου) υποκειμένου

ρήματος στο Χαρ ρΦ/ΡΦ. Έτσι επιτυγχάνεται και ο έλεγχος των ονοματικών του φ-χαρακτηριστικών. Η έλλειψη κατάληξης ισοδύναμης με ΑΦ στις φτωχές μορφολογικά/ non pro drop γλώσσες αναγκάζει τη μετακίνηση της ΑΦ του Υποκειμένου ή ενός πλεοναστικού να καλύψει τη θέση ΧαρΦρΚλ για να ικανοποιηθεί η ΑΔΠ. Καθώς λοιπόν οι pro-drop γλώσσες διακρίνονται για την ανύψωση του ρήματος (V-raising) στην κεφαλή Κλίση και στη σειρά P-Y-A το πλεοναστικό υποκείμενο είναι περιττό, κάθε προρηματικό υποκείμενο θεωρείται ισοδύναμο με *Αριστερά Εκτοπισμένη Φράση με Κλιτικό* (Clitic Left Dislocation), δεν καλύπτει δηλαδή συντακτικές αλλά πραγματολογικές ανάγκες, και συγκεκριμένα τη θέση του θέματος και τη σύνδεση με το λόγο που προηγήθηκε (ό.π. : 501-515).

4.3.7 Το Ασυνεχές Υποκείμενο

Την παραπάνω θέση των Α&Α για ικανοποίηση της ΑΔΠ μέσω της ρηματικής κατάληξης απορρίπτουν οι Philippaki-Spyropoulos (2001) με το σκεπτικό ότι η θεωρία απαιτεί να εισέρχονται οι λέξεις πλήρεις στη σύνταξη από το νοητικό λεξικό και ότι οι ανώτερες της ρΦ λειτουργικές κατηγορίες όπως η Κλίση δεν καταλαμβάνονται από ληκτικά επιθήματα με φωνολογικό περιεχόμενο. Σύμφωνα με τους P&S η ανάλυση των Α&Α δε δικαιολογεί θεωρητικά την παρουσία μεταρηματικού υποκειμένου, γιατί αν παρεμβαλλόταν αυτό, θα προέκυπτε μια επίπεδη δομή που θα καταργούσε την ιεραρχία των θ-ρόλων. Γι'αυτό προτείνουν την ικανοποίηση της ΑΔΠ στην ελληνική μέσω μιας *λανθάνουσας δέσμης ονοματικών χαρακτηριστικών* (covert bundle of nominal features). Συγκεκριμένα προτείνουν ότι το υποκείμενο της ελληνικής πρέπει να νοηθεί ως ένα *ασυνεχές στοιχείο* που περιλαμβάνει την αλυσίδα ενός Κλιτικού του Υποκειμένου, ανάλογο με το κλιτικό σε δομές θεματοποίησης του αντικειμένου) στο ΧαρΚΛΦ και μια ΑΦ/ pro χαμηλότερα, στη θέση όπου εκχωρείται ο θ-ρόλος από το ρήμα (ΧαρρΦ).

$[\text{ΧαρΚΛΦ/ΧΡΦ } \text{Λανθάνον Κλιτικό Υποκείμενο} [\text{ΚΛΦ} [\text{ΧαρρΦ } \text{pro/ΑΦ } \text{θ-ρόλος} [\text{ρΦ} [\text{ΡΦ}]]]]]$
--

(59) Το ασυνεχές υποκείμενο κατά τους Philippaki-Spyropoulos

4.3.8 Το Κριτήριο Της Εμβέλειας

Σύμφωνα με τις A&A (ό.π. : 505-506) τα προρηματικά υποκείμενα των προτάσεων με σειρά Υ-P-A, και με αντιπαράθεση αόριστων-καθολικών ποσοδεικτών, έχουν σαφέστατα *ευρεία εμβέλεια* (wide scope) απέναντι στα αντίστοιχα αντικείμενα, δηλαδή δέχονται μία μόνον ερμηνεία. Αντίθετα, τα μεταρηματικά υποκείμενα, στη σειρά P-Υ-A, δέχονται και τις δύο ερμηνείες. Αυτό για τις A&A είναι σαφής απόδειξη ότι η βασική θέση του υποκειμένου είναι η μεταρηματική.

(60.α) **Υ-P-A:** Κάποιος φοιτητής στοιχειοθέτησε κάθε άρθρο

(60.β) Μοναδική Ερμηνεία: Ένας φοιτητής στοιχειοθέτησε όλα τα άρθρα

(61.α) **P-Υ-A:** Στοιχειοθέτησε κάποιος φοιτητής κάθε άρθρο ($\exists > \forall$ & $\forall > \exists$)

(61.β) Διπλή Ερμηνεία: α. Ένας φοιτητής στοιχειοθέτησε όλα τα άρθρα ή
β. Ο κάθε φοιτητής στοιχειοθέτησε ένα άρθρο

Εξετάζοντας την εμβέλεια της άρνησης οι A&A καταλήγουν στο ίδιο συμπέρασμα:

(62..α) Όλοι οι μαθητές δεν έτρωγαν φέτα.

(62.β) Δεν έτρωγαν όλοι οι μαθητές φέτα.

Διαφορά στην τροπικότητα:

(63.α) Ένα παιδί πρέπει να παρουσιάσει την εργασία μέχρι το τέλος της εβδομάδας.
(δεοντική τροπικότητα)

(63.β) Πρέπει να παρουσιάσει ένα παιδί την εργασία μέχρι το τέλος της εβδομάδας
(δεοντική ή επιστημική τροπικότητα: το παιδί έχει την υποχρέωση να/ το παιδί πιθανόν να)

Στην πρώτη περίπτωση η ΑΦ *το παιδί* βρίσκεται σαφώς στο πεδίο του ΣΔ, ως αριστερά εκτοπισμένο στοιχείο, αφού έχει περάσει τα όρια της πρότασής του, το μόριο/ΣΔ να.

Από τα παραπάνω παραδείγματα συνάγεται κατά τις A-A ότι τα μεταρηματικά υποκείμενα έχουν πιο ευέλικτη ερμηνεία καθώς βρίσκονται στη φυσική τους θέση, όπου τους εκχωρείται θ-ρόλος, ενώ τα προρηματικά υποκείμενα έχουν πιο άκαμπτη συμπεριφορά ως προς την εμβέλειά τους, καθώς έχουν θέση θέματος.

Από τα επιχειρήματα των A&A μόνον αυτό που αφορά την εμβέλεια του υπαρκτικού επί του καθολικού ποσοδείκτη ($\forall > \exists$ και $\exists > \forall$) είναι εμπειρικά αδιαμφισβήτητο. Στο παραδείγματα (62.α) και (62.β), που αφορούν την εμβέλεια της άρνησης, δεν παρατηρούμε μικρότερη ακαμψία της P-Y-A, αλλά μάλλον δύο διαφορετικές ερμηνείες: η (62.α) σημαίνει ότι οι μαθητές μπορεί να έκαναν και κάτι άλλο εκτός από το να τρώνε φέτα, αποτέλεσμα του ότι το προρηματικό υποκείμενο είναι εκτός της εμβέλειας της άρνησης. Αντίθετα στην (62.β), όπου το μεταρηματικό υποκείμενο ανήκει στην εμβέλεια της άρνησης η ερμηνεία είναι « κάποιοι μαθητές έτρωγαν φέτα, κάποιοι όχι». Τέλος, ως φυσικοί ομιλητές της ελληνικής πιστεύουμε ότι οι προτάσεις (63.α) και (63.β) εκφράζουν και οι δύο *δεοντική τροπικότητα* και ότι η επιστημική ερμηνεία (= θα μπορούσε ίσως ένα παιδί να παρουσιάσει την εργασία) δεν είναι δυνατή στις προτάσεις αυτές.

4.3.9 Δεν Υπάρχει Θέση Για Προρηματικό Υποκείμενο-Όρισμα

Η Philippaki-Warburton (2001) υποστηρίζει ότι το υποκείμενο στην ελληνική δεν μπορεί να καταλάβει τη θέση ΧαρκΛΦ, διότι ιεραρχικά ψηλότερα από αυτήν και άρα πιο αριστερά στη γραμμική πραγμάτωση της πρότασης βρίσκονται άλλες λειτουργικές κατηγορίες (μόρια να/ας, άρνηση, έγκλιση/μέλλοντας).

(64) [ΘΕΜΦ[ΣΔΦ[ΕΣΤΙΑΦ[ΚΛΦ[ΤΡΟΠΦ να/ας[ΑΡΝΦ[ΜΕΛΛ[ΧΡΦ]]]]]]]]]]

Οι κατηγορίες αυτές πραγματώνονται με μόρια που προσαρτώνται στο ρηματικό τύπο ως κλιτικά σχηματίζοντας έτσι *φωνολογική λέξη*, μη επιτρέποντας έτσι τη διακοπή της αλυσίδας αυτής, από το λεξικά εκπεφρασμένο υποκείμενο. Το συμπέρασμα είναι ότι, αφού στις ψηλότερες θέσεις το υποκείμενο θα ανήκει στο πεδίο του ΣΔ (βλ. 3.7 και 3.8), θα αποτελεί υποχρεωτικά θέμα της πρότασης.

4.3.10 Ελλειψη Γραμμικής Γειτνίασης Μεταξύ Υ-P

Οι Alexiadou-Anagnostopoulou (ό.π: 503-504) και Kotzoglou (2013:211) διαπιστώνουν ότι στην ελληνική δε φαίνεται να υπάρχει αυστηρή *γραμμική γειτνίαση* (linear adjacency) μεταξύ υποκειμένου και ρήματος, καθώς μεταξύ τους μπορεί να παρεμβάλλονται πάνω από ένα προσαρτήματα. Στις δομές αυτές είναι φανερό πως το

προρηματικό Υ βρίσκεται στο πεδίο ΣΔΦ, επομένως κατέχει μη ορισματική θέση, ισοδυναμώντας με αριστερά εκτοπισμένο συστατικό¹³.

(65) [ΣΔΦ/ΘεμΦ Ο παππούς [κάθε μέρα [με μεγάλη υπομονή [ΚΛΦ ~~ο παππούς~~ [μας αφηγείται [ρΦ ~~ο παππούς~~[τις ιστορίες του]]]]]]]

ή προηγούνται θεματοποιημένων δομών με κλιτικά

(66) Η καθηγήτρια του Πέτρου το διαγώνισμα το είχε διορθώσει από χθες

4.3.11 Λειτουργική Προσέγγιση υπέρ P-Y-A

Καθώς η Λειτουργική Σύνταξη ασχολείται με προτάσεις της πραγματικής επικοινωνίας και όχι με προτάσεις με πλήρεις ΑΦ υποκειμένου και αντικειμένου, που είναι σπάνιες στην πραγματική επικοινωνία, η Lascaratou (1989) ερεύνησε ένα corpus 6055 προτάσεων από διάφορα κειμενικά είδη και επίπεδα ύφους μετά την πτώση της δικτατορίας και την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση (1976) και ένα δεύτερο αποτελούμενο από 300 προτάσεις με ενεργητικό μεταβατικό ρήμα από άρθρα εφημερίδων. Στο corpus της Lascaratou η σειρά Y-P-A φτάνει στην ενεργητική το 49.2%. Ακολουθεί η P-Y, πίσω από την οποία μπορεί να κρύβεται είτε η P-(Y)-A είτε η (Y)-P-A λόγω μη εκπεφρασμένου υποκειμένου που είτε είναι η προσωπική αντωνυμία είτε ανακτάται εύκολα από το περικείμενο. Η αρχική θέση της πρότασης φαίνεται να μην είναι δεσμευμένη για το υποκείμενο για καθαρά συντακτικούς λόγους, αλλά λόγω της αλληλεπίδρασης της πληροφοριακής δομής της πρότασης με το περικείμενο. Η Lascaratou αποδίδει την υψηλή απουσία λεξικά εκπεφρασμένων υποκειμένων στην pro drop παράμετρο αλλά και στην έμμεση δήλωση του υποκειμένου μέσω της ρηματικής κατάληξης, το αντίστοιχο δηλαδή της ΑΔΠ στη γενετική σύνταξη. Εδώ κριτήριο για το χαρακτηρισμό της δομής ως αμαρκάριστης ή μαρκαρισμένης είναι η γραμμική εμφάνιση των συστατικών από τις πιο ελαφριές φράσεις προς τις πιο βαριές από τα δεξιά στα

---

¹³ Και ο ίδιος όμως, παρότι υποστηρικτής της P-Y-A, δεν αποκλείει ότι και αυτά τα υποκείμενα κατέχουν θέση ορίσματος, ακριβώς γιατί αυτή είναι πολύ ρευστή στη θεωρία. Επικαλείται τον Chomsky 2000, 2001 κ.ε «Ο Χρόνος/Κλίση ελέγχει τα φ-χαρακτηριστικά με το εντός της ρΦ υποκείμενο μέσω της Συμφωνίας από απόσταση (long-distance Agree) αλλά μεταφέρει την ΑΔΠ σε κεφαλές ψηλότερα (λειτουργικές κατηγορίες), επιτρέποντας έτσι την Α-μετακίνηση του Υ σε έναν απομακρυσμένο χαρακτηριστή».

αριστερά (βλ. αρχή EIC: 2.3.1). Συνδέει μάλιστα τις θέσεις της Philippaki (1985 και 1987) με το πρότυπο της λειτουργικής γραμματικής του Dik (βλ. 2.3.2) δηλαδή ένα γενικευμένο σχήμα με τις πιθανές θέσεις των βασικών όρων σε μια πρόταση, μέσω ενός περιορισμένου αριθμού αρχών και ανεξάρτητα από συγκεκριμένη γλώσσα.

(67.α) Αρχή LIPOC= Language-Independent Preference Order of Constituents

(= Διαγλωσσική Προτίμηση Σειράς Όρων)

(67.β) P2, P1, (V), S, (V), O, (V), P3

Η θέση υποκειμένου (S) και αντικειμένου (O) είναι οι ουδέτερες αμαρκάριστες θέσεις, δηλαδή οι θέσεις τους στην πυρηνική γραμματική δομή χωρίς μετακινήσεις. Οι θέσεις V είναι οι πιθανές θέσεις του ρήματος. Μέχρι εδώ το σχήμα δικαιολογεί βασική σειρά P-Y-A και Y-P-A.

Όπως είδαμε (2.3.2) η θέση P1 αφορά τα ερωτηματικά και αναφορικά μόρια, π-λέξεις, τη θεματοποίηση και την εστίαση. Κατά τη Lascaratou εδώ τοποθετείται το προρηματικό υποκείμενο της σειράς Y-P-A δηλαδή το γραμματικοποιημένο, οικείο, θέμα της πρότασης. Επομένως, η Lascaratou συντάσσεται απόλυτα με τη θέση της Philippaki για προρηματικό υποκείμενο με λειτουργία θέματος, δηλαδή οντότητας με αναφορά στο περικείμενο ή εύκολα ανακτήσιμη από αυτό.

Η θέση P2 αφορά τους αριστερά εκτοπισμένους όρους της πρότασης, με σκοπό τη θεματοποίησή τους. Η θεματοποίηση αυτή είναι *πιο* έντονη από το προρηματικό υποκείμενο, και ισοδυναμεί με τη δομή "όσον αφορά το X/σχετικά με το X/As for X". Η θέση P3, αφορά τη δεξιά περιφέρεια, δηλαδή τις εκ των υστέρων προσθήκες για διευκρίνιση κάποιων όρων που προηγήθηκαν.

Επομένως, κατά τη Lascaratou η αμαρκάριστη ελληνική πρόταση είναι της μορφής P1VSO και η Y-P-A προέρχεται από τη μετακίνηση του S στη θέση P1, δηλαδή βασική P1 P-Y-A > YP(Y)A. Κατά τη Lascaratou η διαδικασία αυτή εξηγεί την οριστικότητα 81% του μεταρηματικού Y η οποία αυξάνεται σε 91% στο προρηματικό Y, καθώς τότε αυτό καταλαμβάνει την πραγματολογικά μαρκαρισμένη θέση του θέματος, του οποίου κύριο χαρακτηριστικό είναι η οριστικότητα. Η άποψη ενισχύεται και από το ότι η θέση P1 υποδέχεται επίσης και το εστιασμένο ή θεματοποιημένο αντικείμενο (σειρά A-P-Y).

Δηλαδή μετά τη μετακίνηση του A σε θέση θέματος/εστίας η σειρά είναι PY, πράγμα που αποδεικνύει τη μεταρρηματική "βασική" θέση του Y

Επιπλέον, οι Γεωργιαφέντης- Λασκαράτου και άλλοι (2006) ερμηνεύουν το κριτήριο της συχνότητας σε συνδυασμό με τη βασική σειρά. Η Y-P-A είναι επικρατέστερη στατιστικά, συντριπτικά στις κύριες, σχετικά στις δευτερεύουσες. Αυτό σε συνδυασμό με την παρόμοια συχνότητα YP - PY σε αμετάβατες και παθητικές δομές οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το προρηματικό υποκείμενο κατέχει θέση P1, δηλαδή θέματος.

4.4 Και η Y-P-A είναι βασική σειρά

4.4.1 Εισαγωγή

Παρουσιάζουμε παρακάτω πιο πρόσφατες εργασίες, που δεν αμφισβητούν ότι η P-Y-A είναι βασική σειρά στην ελληνική πρόταση, αλλά εκτός του ότι παρουσιάζουν αντιρρήσεις τεχνικής φύσης στα επιχειρήματα που παρουσιάστηκαν από τους υποστηρικτές της P-Y-A, αποδεικνύουν ότι ένα σημαντικό ποσοστό εμπειρικών δεδομένων μένει ακάλυπτο από την προηγούμενη προσέγγιση. Οι αντιρρήσεις αφορούν κυρίως τις μη γεγονοτικές προτάσεις, τη διαφοροποίηση *ολιστικών* και *κατηγορικών* προτάσεων (thetic-categorical αντίστοιχα) και τη διαφοροποίηση του θέματος από το λογικό υποκείμενο.

4.4.2 Προρηματικά Υποκείμενα Διαφορετικά από Θεματοποιημένα Αντικείμενα.

Οι Revithiadou - Spyropoulos (2009) θέτουν υπό αμφισβήτηση την ευρέως αποδεκτή σε προηγούμενα στάδια της βιβλιογραφίας (κυρίως Philippaki-Warburton & Spyropoulos 2002, Alexiadou- Anagnostopoulou 1998) άποψη ότι το προρηματικό υποκείμενο ισοδυναμεί με αριστερά εκτοπισμένο αντικείμενο και κλιτικό, με το σκεπτικό ότι και τα δύο μοιράζονται το χαρακτηριστικό της θεματοποίησης. Κι αυτό γιατί τα προρηματικά υποκείμενα δε φαίνεται να έχουν ανάλογη φωνολογική-επιτονική συμπεριφορά, δηλαδή δε λειτουργούν ως φωνολογικές νησίδες με μια μικρή παύση¹⁴.

---

¹⁴ Ο Kotzoglou (2013:216) θεωρεί πως η άποψη αυτή προϋποθέτει ότι κάθε πεδίο (ΣΔ, Χρ, ρΦ) μεταδίδει τις πληροφορίες του στο επόμενο, δηλαδή ότι η ΛΜ μπορεί να "διακρίνει" ποιο αντίγραφο εκφωνείται στην ΦΜ και *πριμοδοτεί* την ερμηνεία του. Πρόκειται δηλαδή για λήψη του ζητουμένου ή απαίτηση για άλλο ένα πεδίο διεπαφής (interface) μεταξύ της ΛΜ και της ΦΜ της πρότασης.

(68) Εκτοπισμένο- θεματοποιημένο αντικείμενο με κλιτικό:

Τις πρόβες, μας τις κλείνει ο Πάνος

[tis proves mas tis klini o Panos]

(69) προρηματικό υποκείμενο

Το φως δίνει ισχύ στη μηχανή

[to foz 'ðini i'sçi sti mixa'ni]

Τα προρηματικά υποκείμενα φαίνεται επίσης να μη λειτουργούν ως προσαρτήματα (μη ορίσματα), καθώς δεν συμπεριφέρονται ως νησίδες (70), δηλαδή με τα αντικείμενα (71.α). Αν ήταν προσαρτήματα, η εξαγωγή συμπληρωματικής (ετερόπτωτης) γενικής θα οδηγούσε σε αντιγραμματικότητα (71.β).

(70) [ποιανού μαθητή_i] μου είπες ότι [η μητέρα_{ti}] παραπονέθηκε στο διευθυντή;

(71.α) ποιανού_i μου είπες ότι έφαγες [το αχλάδι_{ti}]

(71.β) * ποιανού_i μου είπες ότι [το αχλάδι_{ti}] το έφαγες;

4.4.3 Η Αλυσίδα Αντιγράφων. Ο Ρόλος της Φωνολογίας

Οι Revithiadou-Spyropoulos (2009) προτείνουν την αλυσίδα αντιγράφων του υποκειμένου στην ελληνική πρόταση, φαινόμενο που έχει σχέση με την γραμμική έκφανση του υποκειμένου μετά την *ανάδυση* του (spell-out). Συγκεκριμένα από την παραγωγή εντός ΡΦ μέχρι την ανύψωση στην ΧαρκΛΦ δημιουργούνται αντίγραφα και το σε ποια θέση τελικά πραγματώνεται το υποκείμενο είναι θέμα επιπέδου διεπαφής (interface): Σε μια καθαρά γεγονοτική πρόταση (72.α) επιλέγεται το μεταρηματικό υποκείμενο, ενώ σε απαιτήσεις θεματοποίησης ή εστίασης *in situ* με ανοδικό επιτονισμό (72.β), αλλά και σε περισσότερο μαρκαρισμένες δομές (72.γ).

(72.α) Έφερε ο Γιάννης τα δώρα.

(72.β) Ο ΓΙΑΝΝΗΣ έφερε τα δώρα.

(72.γ) Έφερε τα δώρα ο Γιάννης.

Επίσης, σε μια δευτερεύουσα με *να* και *υποτακτική* επιλέγεται το μεταρηματικό υποκείμενο, που δε διασπά την ακολουθία μορίου και ρήματος, ώστε να αποφευχθεί η αντιγραμματικότητα.

(73) (ο Νίκος) να (*ο Νίκος) φέρει (ο Νίκος) το βιβλίο (ο Νίκος)

4.4.3.1 Σύγκριση μεταξύ Υ-P-A και Υ-P

Εκτός από τα παραπάνω οι Revithiadou-Spyropoulos κάνουν μια πολύ σημαντική παρατήρηση. Συγκεκριμένα, στη βιβλιογραφία υπάρχει η λανθάνουσα εντύπωση ότι η αμετάβατη δομή Υποκείμενο-Ρήμα (ΥΡ) συμπεριφέρεται παρόμοια με την Υ-P-A. Ενώ η Υ-P-A μπορεί να είναι απάντηση σε ευρείας εστίασης ερωτήσεις, χωρίς να προκύπτει από πουθενά ότι το προρηματικό υποκείμενο είναι και πραγματολογικό θέμα, στις αμετάβατες δομές υπάρχει σαφής προτίμηση για τη σειρά Ρήμα-Υποκείμενο, ενώ το προρηματικό υποκείμενο δέχεται ερμηνεία θέματος, άρα αποτελεί μαρκαρισμένη δομή. Παραθέτουν μάλιστα σχετικό ερωτηματολόγιο (ό.π:4-5). Το σημαντικό στην προσέγγιση αυτή είναι ότι σε μια φορμαλιστική προσέγγιση η συχνότητα δε θεωρείται αμελητέα συνθήκη.

Επίσης, υιοθετούν πλήρως την Υ-P-A ως μοναδική βασική σειρά σε γενικευτικά και καταστασιακά κατηγορήματα, που εισήγαγαν οι Roussou-Tsimpli (2006) (βλ. 4.4.5 κ.ε).

4.4.4 Τα Τρία Πεδία

Οι Roussou & Tsimpli (2006) υποθέτουν ότι στην προτασιακή δομή υπάρχουν καθολικές αρχικές θέσεις των ορισμάτων είτε με τη μορφή κλιτικών είτε με τη μορφή πλήρων ΑΦ και στα τρία διαδοχικά πεδία της πρότασης. Στο χαμηλότερο πεδίο του ρηματικού κελύφους (ρΦ), οι βασικοί όροι δέχονται το θ-ρόλο τους από το ρήμα αλλά και τροποποιείται η ρηματική όψη και η παρουσίαση του γεγονότος ανάλογα με το είδος του κατηγορήματος: γεγονοτικό (factive) (παρ. 74.α), καταστασιακό (stative) (παρ. 74.β), γενικευτικό (generic) (74.γ) .

(74.α) Παρουσίασε ο Π. την εργασία του ενώπιον της επιτροπής.

(74.β) Η Κατερίνα μένει Λέρο εδώ και πολύ καιρό.

(74.γ) Οι γέροι κάνουν σαν μωρά παιδιά.

Ακολουθεί το πεδίο της Κλίσης/Χρόνου (ΦρΧρ/ΦρΚλ), όπου πραγματοποιείται η μορφοσυντακτική συμφωνία και ελέγχονται τα φ-χαρακτηριστικά ονόματος. Εδώ νομιμοποιείται η ερμηνεία ειδικά των *καταστασιακών* (stative) και *γενικευτικών* (generic) κατηγορημάτων, καθώς αυτή σχετίζεται με την ιδιαίτερη ερμηνεία του χρόνου, κυρίως του ενεστώτα (βλ. 44.5.4, 4.4.5.5). Τέλος, στο πεδίο του Συμπληρωματικού Δείκτη, αποδίδονται στους όρους χαρακτηριστικά που εξαρτώνται από το λόγο και το περιεχόμενο (θέμα, εστία, επιρρηματικά προσαρτήματα κλπ). Και στα τρία πεδία υπάρχουν διαθέσιμες θέσεις είτε για λεξικές ΑΦ (υποκειμένου και αντικειμένου) είτε των αντίστοιχων κλιτικών τους.

(75)

[ΣΔ ΚΛ1/ΑΦ1 - ΚΛ2/ΑΦ2 [Χρ/Κλ ΚΛ2/ΑΦ2- ΚΛ2/ΑΦ2 [ρ ΚΛ1/ΑΦ1 - ΚΛ2/ΑΦ2]]].

Έτσι η μέχρι τώρα θεωρούμενη ως βασική P-Y-A μπορεί να πραγματοποιείται με ανύψωση του ρήματος στο Χρόνο/Κλίση για τη νομιμοποίηση των φ-χαρακτηριστικών του, οπότε και τα ορίσματα του ρήματος καταλαμβάνουν τη θέση των κλιτικών στο αντίστοιχο πεδίο:

(76.α) [χρ έστειλε [κλ1 ο Πέτρος [κλ2 το γράμμα [ρ t ρ]]]]

Ανάλογα όμως με τις ανάγκες του περιεχόμενου, μπορεί το ρήμα και τα ορίσματά του να ανέβουν ακόμα ψηλότερα, στην περιοχή του ΣΔ, καθώς μπορεί να έχουν εστιακό

4.4.5 Y-P-A σε καταστασιακά κατηγορήματα

Ειδικά σε αποφθεγματικά, σε καταστασιακά και σε μέσα κατηγορήματα (με αποφθεγματική / καταστασιακή ερμηνεία πάντως) μόνον το προρηματικό υποκείμενο παράγει αποδεκτά αποτελέσματα, ενώ η μετακίνησή του μετά το ρήμα είτε παράγει πολύ λιγότερο αποδεκτά αποτελέσματα είτε *καταργεί* τη *γενικευτική* ερμηνεία τους.

(77) οι φοιτητές πηγαίνουν (# οι φοιτητές) σε διαδηλώσεις

(78) τα λινά πλένονται (# τα λινά) εύκολα

(Συνηθίζεται να πηγαίνουν οι φοιτητές σε διαδηλώσεις, να πλένονται εύκολα τα λινά)

Επειδή η ερμηνεία παρόμοιων κατηγορημάτων συνδέεται πολύ στενά με την ερμηνεία του χρόνου, που καθιστά απαραίτητη την παρουσία του υποκειμένου στο αντίστοιχο πεδίο και όχι στο στενό ρηματικό κέλυφος, θα κάνουμε μια απαραίτητη παρέκβαση για να αναφερθούμε στα χαρακτηριστικά του χρόνου και στην ερμηνεία παρόμοιων κατηγορημάτων.

4.4.5.1 Καταστασιακές και Δυναμικές Περιστάσεις

Ένα κατηγορήμα θεωρείται καταστασιακό (stative), όταν δεν υπάρχει εξέλιξη, αλλά αποτελεί μια και ενιαία κατάσταση.

(79.α) Ο Θανάσης είναι Έλληνας

(79.β) Ο Θανάσης ζούσε στην Αθήνα

Αντίθετα, ένα κατηγορήμα ορίζεται ως δυναμικό, αν υπάρχει εξέλιξη, εσωτερικά διαφοροποιημένα στάδια, μεταβίβαση. Τα καταστασιακά κατηγορήματα χαρακτηρίζονται από (+στατικότητα), (+διάρκεια), (-τελικότητα/ολοκλήρωση). Στην πραγματικότητα ακόμα και κατηγορήματα με (+ διάρκεια), (+ τελικότητα) μπορούν να ερμηνευθούν ως καταστασιακά ανάλογα με το περιεχόμενο.

(80) Τρέχω

(Τρέχω τώρα ή είμαι δρομέας)

Η συνοπτική όψη, η οποία χρησιμοποιήθηκε κατά κόρον σε παραδείγματα υπέρ της P-Y-A, δε συμβιβάζεται με τις καταστασιακές και γενικευτικές περιστάσεις. Στις στατικές περιστάσεις δεν αναδεικνύεται η αρχή και το τέλος τους, έστω και αν λογικά υπάρχουν.

Γι' αυτό και όταν καταστασιακά ρήματα λάβουν συνοπτική όψη, το αντίστοιχο κατηγορήμα δεν ερμηνεύεται πλέον ως καταστασιακό.

(81.α.) αγαπούσε μια πριγκίπισσα

(81.β) αγάπησε μια πριγκίπισσα (= ερωτεύτηκε)

4.4.5.2 Κατηγορήματα εντός και εκτός χωροχρονικού πλαισίου (Stage Level Predicates - Individual Level Predicates)

Μία άλλη παραμετροποίηση της διάκρισης των προτάσεων είναι τα κατηγορήματα *εντός χωροχρονικού πλαισίου* (stage level predicates-SLP) και αυτά *ανεξαρτήτως χωροχρονικού πλαισίου* (individual level predicates- ILP) αντίστοιχα (παρ. 87,88,89). Στα πρώτα υπάρχουν ή λανθάνουν χρονικοί και τοπικοί προσδιορισμοί (παρ. 83,84,85), πράγμα όμως που οδηγεί σε αντιγραμματικότητα στα δεύτερα (παρ. 90,92). Τα πρώτα μπορεί να είναι κατηγορήματα *αντίληψης* (παρ. 86) τα δεύτερα όχι (παρ.91). Τα πρώτα δέχονται ποσοτική μεταβλητή, τα δεύτερα όχι.

(83) Ο Γιάννης μετακόμισε στα Τρίκαλα.

(84) Ο Γ. ήταν μεθυσμένος χθες/μέθυσσε χθες/μέθυσσε ο Γ χθες/την προηγούμενη εβδομάδα

(85) Πέρσι το παιδί έκανε παρέλαση.

(86) Είδα τον Π. να ζητιανεύει

(87) όταν βρέχει είμαι πάντα λυπημένος

(88) Ο Α. μένει λίγο πιο κάτω.

(89) Οι Έλληνες συμπαθούν τους Άραβες

(90)?* Ο ΚΚ υπήρξε μεγάλος πολιτικός στην Ελλάδα

(91) *Είδα τον Π να είναι γλωσσολόγος

(92)*όταν βρέχει, ξέρω (πάντα) γαλλικά

4.4.5.3 Οι ερμηνείες των SLP

Σύμφωνα με την Diesing (1992:361) τα SLP κατηγορήματα μπορεί να έχουν διπλή ερμηνεία: α. ως υπαρκτικές δομές (εδώ και τώρα), στις οποίες λανθάνει ένας *υπαρκτικός τελεστής* (existential operator) β. ως γενικευτικές (generic) δομές, στις οποίες λανθάνει ένας *γενικευτικός τελεστής* (generic operator).

(93) Τα σκυλιά τρώνε το πεταμένο φαγητό.

1η ερμηνεία: όλα τα σκυλιά τρώνε το πεταμένο φαγητό

2η ερμηνεία: Κάποια σκυλιά/βλέπω τα σκυλιά να τρώνε το πεταμένο φαγητό.

(94) Οι πυροσβέστες είναι διαθέσιμοι.

Η πρόταση μπορεί να έχει δύο ερμηνείες ανάλογα με το περικείμενο, είτε ότι η διαθεσιμότητα των πυροσβεστών είναι εγγενής ιδιότητά τους, είτε ότι υπάρχουν κάποιοι πυροσβέστες διαθέσιμοι αυτή τη στιγμή.

Η Diesing θεωρεί πως στην πρώτη ερμηνεία των παραδειγμάτων υπάρχει ή εννοείται μια χρονική μεταβλητή x_t ενώ στη δεύτερη περίπτωση εννοείται τελεστής t χωρίς μεταβλητή (= είναι πάντοτε διαθέσιμοι). Τρίτον μπορεί η μεταβλητή να ισοδυναμεί με «γενικώς» και η δομή να έχει εν μέρει υπαρκτική και εν μέρει γενικευτική ερμηνεία. Ρόλο παίζει και το περιεχόμενο του κατηγορήματος και το περικείμενο.

4.4.5.4 ILP- Γενικευτικές Δομές

Εδώ το κατηγορήμα παρουσιάζεται ως μόνιμη και/ή εγγενής ιδιότητα της ΑΦ του υποκειμένου. Το υποκείμενο αυτών των κατηγορημάτων δέχεται το θ-ρόλο του στο ρηματικό κέλυφος ρΦ, αλλά η ερμηνεία του κατηγορήματος ολοκληρώνεται με την άνοδο του υποκειμένου στο ΧαρΧΡΦ.

(95) Τα δελφίνια είναι αξιαγάπητα.

(96) Οι έφηβοι έχουν εκρήξεις.

Η αναπαράσταση των SLP και ILP είναι σύμφωνα με την Diesing η εξής:

(97)

Δηλαδή για την χωροχρονικά εξαρτώμενη (SL) ερμηνεία το υποκείμενο κατέχει μια εσωτερική θέση στη ΡΦ, όπου παίρνει θ-ρόλο και μπορεί να έχει και *υπαρκτική (existential)* και *γενικευτική (generic)* ερμηνεία ενώ για την χωροχρονικά ανεξάρτητη (IL) ερμηνεία το υποκείμενο βρίσκεται υποχρεωτικά ψηλότερα, στη θέση ΧαρΦΚΛ/ΧΡ. Με άλλα λόγια οι θέσεις των χαρακτηριστών αποδίδουν την αλληλεπίδραση υποκειμένου και κατηγορήματος ώστε να παραχθεί το συγκεκριμένο είδος ερμηνείας και όχι μόνον η γραμματική τους σχέση.

4.4.6 Πίσω Στις Καταστασιακές Υ-P-A

Μετά την παρέκβαση αυτή γίνεται φανερό πως τα καταστασιακά κατηγορήματα που χρησιμοποίησαν οι Roussou & Tsimplici έχουν σχέση με τις ιδιότητες του χρόνου: ενέργειες χωρίς συγκεκριμένο χωροχρονικό περιορισμό με λογικό και γραμματικό υποκείμενο που εκφράζει *γενικευτική* (non specific) αναφορά. Για να τους αποδοθεί όμως αυτή η ερμηνεία, είναι υποχρεωτικό το υποκείμενό τους να εμφανίζεται στο ΧαρΧΡΦ, αφού τα γενικευτικά "άχρονα" χαρακτηριστικά (- συντελεσμένο - συνοπτικό) είναι αυτά που καθορίζουν και το είδος του υποκειμένου. Επομένως, το προρηματικό υποκείμενο είναι θέμα, πράγμα που συνεπάγεται μαρκαρισμένη σειρά, αν βρίσκεται στο πεδίο του ΣΔ, αλλά είναι γραμματικό υποκείμενο, πράγμα που συνεπάγεται αμαρκάριστη σειρά, αν βρίσκεται στο πεδίο του Χρόνου, ώστε να νομιμοποιηθεί η γενικευτική ή εν πάση περιπτώσει *μη γεγονοτική* ερμηνεία του κατηγορήματος¹⁵.

(98.α) Οι φοιτητές πηγαίνουν σε διαδηλώσεις

(98.β) Οι φοιτητές πηγαίνουν στη διαδήλωση

(98.γ) Πηγαίνουν οι φοιτητές στη διαδήλωση

¹⁵ Κατά τον Kotzoglou (2013:222) τα προρηματικά υποκείμενα, μη θεματοποιημένα κατά τις Roussou-Tsimplici και επομένως υποκείμενα βασικής Υ-P-A σειράς, μπορούν να προηγούνται εστιασμένων ή θεματοποιημένων συστατικών ή επιρρημάτων που όλα βρίσκονται στο πεδίο του ΣΔ. Το επιχείρημα αυτό όμως του Kotzoglou δε λαμβάνει υπόψη τη γενικευτική/ILP δομή του κατηγορήματος, που αναδεικνύουν οι Roussou-Tsimplici και που συσχετίζονται με τη βασική Υ-P-A σειρά και την αναιρεί καθώς της προσθέτει όρους που δεν προσιδιάζουν σε ILP.

4.5 Ολιστική και Κατηγορική Δομή (Thetic and Categorical)

Πέρα από τα καταστασιακά κατηγορήματα που συζητήσαμε πιο πάνω, υποστηρίζεται ότι ακόμα και τα γεγονοτικά κατηγορήματα είτε γενικότερα τα κατηγορήματα εντός συγκεκριμένου χωροχρονικού πλαισίου μπορεί να έχουν διαφορετική ερμηνεία. Συγκεκριμένα, οι αντίστοιχες προτάσεις μπορεί να παρουσιάζουν την πληροφορία ως ενιαία (thetic) είτε διττή (categorical), δηλαδή ως απόδοση του κατηγορήματος στο υποκείμενο.

(Τι ακούγεται;)

(99.α) Γρατζουνάει ο Πάνος την κιθάρα.

(99.β) Ο Πάνος γρατζουνάει την κιθάρα.

Αν παραβλέψουμε την οικονομικότερη παραγωγή που υποστήριξε η Philippaki-Warburton για την P-Y-A, δύσκολα το προρηματικό υποκείμενο *ο Πάνος* φέρει τις ιδιότητες του θέματος, αυστηρές ή διευρυμένες οπότε τίθεται το ερώτημα για ποιο λόγο μπορεί και η Y-P-A να είναι βασική σειρά και σε μη καταστασιακά κατηγορήματα.

Οι Kuroda (1972) και Sasse (1987) εφαρμόζοντας στην προτασιακή δομή τα πορίσματα των φιλοσόφων Brentano και Marty διατυπώνουν τη διάκριση των προτάσεων σε ολιστική ή ενιαία (thetic) και κατηγορική ή διττή (categorical).

Διευκρινίζουμε στο σημείο αυτό ότι με τον όρο κατηγορική ή διττή εννοούμε την απόδοση μιας ιδιότητας σε μια λογική οντότητα και όχι τη φορμαλιστική διαδικασία συγχώνευσης του κατηγορήματος (ρΦ) με το εξωτερικό όρισμα-υποκείμενο. Έτσι η πρόταση αναγνωρίζεται λογικά ως διμερής: βάση κατηγορήσεως και ιδιότητα ή γεγονός. Αντίθετα οι *ολιστικές* (thetic) προτάσεις αναγνωρίζονται λογικά ως φορείς μιας ενιαίας πληροφορίας. Αν και δεν είναι σαφές αν η διάκριση αυτή αποτελεί καθολικό χαρακτηριστικό των γλωσσών, είναι σαφές ότι, εφόσον υπάρχει, η *γραμματικοποίησή* του πραγματοποιείται με διαφορετικά μέσα:

με φωνολογικά στην αγγλική:

(100.α) TRUman's DIED (διττή πληροφορία: Truman is dead)

(100.β) TRUman's died (ενιαία πληροφορία. The death of Truman)

με συντακτικά στην ελληνική:

(101.α) Το κρέας κάηκε (διττή πληροφορία : το κρέας είναι καμένο)

(101.β) Κάηκε το κρέας (ενιαία πληροφορία : το κάψιμο του κρέατος)

Οι *ολιστικές* προτάσεις συνδέονται συνήθως με γεγονότα (event- central) και θέτουν ή συνεχίζουν ένα σκηνικό (stage individuals) ενώ οι *κατηγορικές* προϋποθέτουν δεδομένη πληροφορία (διττή δομή: θέμα - σχόλιο) και αφορούν τις διαχρονικές ιδιότητες μιας οντότητας (entity central) . Στις *ολιστικές* προτάσεις μια οντότητα συγχωνεύεται με το κατηγορήμα, δηλαδή με την πράξη ή την κατάσταση που περιγράφεται ενώ στις *κατηγορικές* αυτονομείται, ώστε να λειτουργεί ως κατηγορική βάση (γι'αυτό στα τριτοπρόσωπα ρήματα που δηλώνουν καιρικά φαινόμενα δεν είναι επιδεικτικά κατηγορήσης, δηλαδή αποτελούν πάντα *ολιστική πληροφορία*, καθώς είτε έχουν πλασματικό όρισμα όπως το *it* της αγγλικής είτε δεν έχουν, όπως στην ελληνική). Αποφθεγματικές αποφάνσεις στις οποίες υπάρχει ή λανθάνει καθολικός ποσοδείκτης (κάθε, όλοι, πάντα) εκφέρονται με *κατηγορικές* προτάσεις.

Όσον αφορά την κλασική πραγματολογική διάκριση *παλαιό - νέο*, αυτή αφορά μόνον τις *ολιστικές προτάσεις* τοποθετώντας τις σε ένα συνεχές από τις λιγότερο στις περισσότερο μαρκαρισμένες.

4.5.1 Οι Προσδοκίες του Ακροατή

Η διάκριση των προτάσεων σε *ολιστικές* και *κατηγορικές* δεν είναι θέμα πληροφοριακής δομής αλλά εκτίμησης του ομιλητή/πομπού για τις προσδοκίες του ακροατή/δέκτη¹⁶. Μια *ολιστική* πρόταση (συχνά μια γεγονοτική P-Y-A της ελληνικής) σημαίνει ότι ο ομιλητής υποθέτει ότι ο ακροατής απαιτεί μια *ενιαία* πληροφόρηση ενώ μια *κατηγορική* πρόταση (μια καταστασιακή Y-P-A της ελληνικής) σημαίνει ότι ο ακροατής ζητά πληροφόρηση για τα κυριότερα μέρη της δομής ξεχωριστά και διαδοχικά.

---

¹⁶ Η διάκριση σε ενιαία και κατηγορική δομή εφαρμόζεται από την Agouraki (2013) και στις αμετάβατες δομές Υποκείμενο-Ρήμα (ΥΡ) και Ρήμα-Υποκείμενο (ΡΥ). Η Agouraki θεωρεί ότι αυτές βρίσκονται σε συμπληρωματική κατανομή καθώς έχουν διαφορετική ερμηνεία. Η ΥΡ δηλώνει εμφατικά το θ-ρόλο "δράστης" και την προθετικότητα του. Σε γεγονοτικό περιεχόμενο προτιμάται η ολιστική (thetic) ΡΥ, ενώ όταν στο Υποκείμενο αποδίδεται ιδιότητα ή δραστηριότητα προτιμάται η ΥΡ. Στην ΡΥ το υποκείμενο παραμένει εντός του ρηματικού κελύφους, ενώ στην ΥΡ το υποκείμενο ανεβαίνει στο ΧαρΦρΚλ, καθώς εκεί ικανοποιείται η απαίτηση για κατηγορήση (βλ. και επιχειρηματολογία Diesing, Roussou-Tsimpli).

4.6 Πραγματολογικό Θέμα και Λογικό Υποκείμενο

Σύμφωνα με τον Kechagias (2011:235) η φορμαλιστική άποψη ότι η σειρά των όρων βασίζεται στον έλεγχο των χαρακτηριστικών *έχει περιγραφική επάρκεια αλλά έχει αποστραγγιστεί από κάθε ερμηνευτική επάρκεια*, ειδικά για γλώσσες με μεγάλη ευελιξία στη σειρά όρων, όπως η ελληνική, με αποτέλεσμα να μη δικαιολογείται η ύπαρξη προρηματικού υποκειμένου, που αποτελεί ταυτόχρονα και όρισμα. Σε πολλές Υ-P-A όμως το υποκείμενο δεν μπορεί να είναι θέμα γιατί με κανένα τρόπο δεν μπορεί να θεωρηθεί *αγκυρωμένο* (anchored) στο λόγο που προηγήθηκε

(τι είναι αυτός ο θόρυβος;)

(102.α) Ο γείτονας φτιάχνει μια αποθήκη

(102.β) Φτιάχνει ο γείτονας μια αποθήκη

Η βασική ιδέα είναι ότι πέρα και πάνω από συντακτικές και πραγματολογικές διαδικασίες ή παραμετροποιήσεις του λόγου είναι ίσως το Εννοιολογικό/Προθετικό Σημείο Διεπαφής (Conceptual/Intentional Interface - C/I Interface), δηλαδή μια αφηρημένη λογικοσημασιολογική δομή, ίσως πιο άκαμπτη από τις πρώτες.

Ειδικά στην Ελληνική οι δομές με το ρήμα πρώτο (V-initial orders) φαίνεται να συνιστούν μια μη-κατηγορική πραγμάτωση δηλαδή δεν αναγνωρίζουν κάποιο λογικό υποκείμενο στο οποίο αποδίδεται κατηγορήση, ενώ οι σειρές στις οποίες το ρήμα δε βρίσκεται στην αρχή φαίνεται να αποδίδουν μια κατηγορική δομή στην πρόταση όπου ένα εκφώνημα (μια ΡΦ) συνδέεται ως κατηγορήμα με ένα λογικό υποκείμενο. Μετακινούν δηλαδή την ΑΦ του Υ από τη ρ-Φ ψηλότερα στον ΧαρΦρΚλ/Χρ, γραμματικοποιώντας τη διάκριση ολιστική-κατηγορική δομή (thetic-categorical), που είδαμε πιο πάνω.

Πώς όμως η σειρά Υ-P-A συνιστά μια διχοτομημένη πληροφορία, σε υποκείμενο και κατηγορήμα και ταυτόχρονα μπορεί να είναι και βασική, αφού το προρηματικό υποκείμενο *είναι αυτό για το οποίο γίνεται λόγος στο κατηγορήμα*; Για να ξεπεραστεί η φαινομενική αντίφαση, πρέπει να προχωρήσουμε στη διάκριση Θέμα-Λογικό Υποκείμενο. Το *Θέμα της πρότασης* είναι πραγματολογική έννοια και πρόκειται για οντότητα είτε άμεσα είτε έμμεσα ανακτήσιμη από το περικείμενο, δηλαδή μοιράζεται κοινές ιδιότητες με κάποια οντότητα που προηγήθηκε. Το *Λογικό Υποκείμενο της*

Πρότασης είναι κατά κάποιο τρόπο το εσωτερικό θέμα της πρότασης, αυτό στο οποίο αναφέρεται το κατηγορήμα ανεξάρτητα από τις απαιτήσεις του περικειμένου.

Αν εξαιρέσουμε τα καταστασιακά κατηγορήματα όπου οι ιδιότητες του χρόνου παράγουν μια ιδιαίτερα άκαμπτη σειρά Υ-P-A και τα υπόλοιπα κατηγορήματα είναι θέμα στρατηγικής του ομιλητή:
(Τι κάνει η παρέα; Έχω ένα χρόνο να μάθω νέα τους)

(103.α) Ο Γιάννης πήρε μετάθεση για Κύπρο

(103.β) Πήρε ο Γιάννης μετάθεση για Κύπρο

Αν ξεχάσουμε για λίγο την, σε φορμαλιστικό επίπεδο, απλούστερη δυνατή παραγωγή, η ΑΦ ο Γιάννης έχει σε πραγματολογικό επίπεδο τα χαρακτηριστικά του θέματος και στις δύο προτάσεις, καθώς στο σύμπαν της συνομιλίας ή στην κοινή γνώση των δύο ομιλητών με την ΑΦ η παρέα του περικειμένου και είναι έτσι εύκολα ανακτήσιμα από το περικείμενο. Μάλιστα στην πρόταση (103.β) δεν τηρείται καν η λειτουργική προοπτική, αφού το θέμα ο Γιάννης είναι μεταρηματικό. Αν οι δύο προτάσεις είναι πρακτικά ισοδύναμες, μόνον η διάκριση Θέμα-Λογικό Υποκείμενο ή η διάκριση σε Ολιστική-Κατηγορική Δομή μπορεί να εξηγήσει τη διαφορά. Στην πρόταση (103.α) ο Γιάννης είναι κυρίως Λογικό Υποκείμενο δηλαδή η πρόταση παρουσιάζεται στον ακροατή ως διμερής. Στο παράδειγμα δεύτερο η πληροφορία παρουσιάζεται στον ακροατή ως ενιαία η μετάθεση του Γιάννη", γι αυτό και η κύρια πληροφορία " πήρε μετάθεση" περιλαμβάνει το γραμματικό υποκείμενο και έτσι δεν το αναδεικνύει ως λογικό υποκείμενο. Με άλλα λόγια έχουμε όχι την προαιρετική αναφορικότητα (aboutness) σε πραγματολογικό επίπεδο, δηλαδή σε συγκεκριμένο περικείμενο, αλλά την υποχρεωτική, όπου το γραμματικό υποκείμενο είναι και λογικό υποκείμενο, καθώς συνδέεται με τις ιδιότητες του κατηγορήματος.

Πραγματολογία	: [Θέμα [Σχόλιο [Εστία]]
Λογική Αφηρημένη Δομή:	Λογικό Υποκείμενο - Κατηγορημα
	(καταστασιακό ή γεγονοτικό)

Έτσι το λογικό Υποκείμενο στις δομές Υ-P-A είναι η συντακτική πραγμάτωση της λογικο-σημασιολογικής έννοιας κατηγορήση, ενώ το θεματοποιημένο υποκείμενο -μη όρισμα είναι μια πραγματολογική έννοια, οι αναφορά σε μια οντότητα που έχει ήδη

εισαχθεί στο λόγο που προηγήθηκε. Η (εσωτερική) αυτή "αναφορικότητα" είναι αναγκαία και επαρκής συνθήκη για το λογικό υποκείμενο (Cecseg - Kiefer 2009 μέσω Κεχαγιάς ό.π:252), ενώ ένα πραγματολογικό θέμα πρέπει να είναι και αναφορικό (referential) και εξειδικευτικό.

Οι προβλέψεις της βιβλιογραφίας υπέρ της P-Y-A ως αποκλειστικής βασικής σειράς διαψεύδονται από τα εμπειρικά δεδομένα, καθώς είναι αρκετά αυστηρές και δεν προβλέπουν όλα τα σωστά εμπειρικά δεδομένα, καθώς δεν εξηγούν την ύπαρξη Y-P-A στην οποία το υποκείμενο δεν μπορεί να λειτουργεί ως θέμα, επομένως βρίσκεται σε θέση ορίσματος.

Κεφάλαιο 5

Συμπεράσματα

Με δεδομένη την ανύψωση του ρήματος στην Κλίση για να ικανοποιήσει την ΑΔΠ θεωρήθηκε ότι οποιαδήποτε περαιτέρω μετακίνηση του υποκειμένου που οδηγεί σε σειρά Υ-Ρ-Α συνιστά λιγότερο οικονομική δομή και επιπλέον θεματοποίησή του, καθώς η δομή αυτή συνδέεται με τη λειτουργική προοπτική "θέμα-σχόλιο", καθώς το προρηματικό υποκείμενο θεωρήθηκε ότι είναι επιτυχημένη απάντηση μόνον σε ερώτηση *ποιος*; και όχι σε ερώτηση γενικής εστίασης.

Ως συνέχεια του παραπάνω συλλογισμού το προρηματικό υποκείμενο εξισώθηκε με τη δομή *θεματοποιημένο αντικείμενο και κλιτικό*. Προέκυψαν όμως σοβαρές ενδείξεις ότι μεταξύ τους δεν υπάρχει ανάλογη συμπεριφορά ούτε σε φωνολογικό ούτε σε συντακτικό επίπεδο.

Στην αρχική φάση της βιβλιογραφίας χρησιμοποιήθηκαν κατά κόρον γεγονοτικές προτάσεις με συνοπτική ρηματική όψη ως απάντηση στη λανθάνουσα ερώτηση «τι συνέβη», με αποτέλεσμα τα αποτελέσματα να είναι περιορισμένα και να οδηγούν σε πολύ αυστηρές προβλέψεις. Αντίθετα, παραλείφθηκαν καταστασιακά και γενικευτικά κατηγορήματα, ίσως εξαιτίας της λανθάνουσας αντίληψης ότι το φαινόμενο σχετίζεται μόνον με γεγονοτικό περικείμενο και συχνά μάλιστα παρελθοντικό.

Καθώς η κεντρική ιδέα είναι η διαφοροποίηση μεταρηματικού υποκειμένου-ορίσματος και προρηματικού υποκειμένου-θέματος, οι πρώιμες προσεγγίσεις υπέρ της Ρ-Υ-Α ως αποκλειστικής βασικής σειράς αντιμετώπισαν την έννοια του θέματος μάλλον επιδερμικά περιορίζοντάς την στην άμεση σχέση με το περικείμενο (*aboutness*). Παρουσιάστηκαν προτάσεις αποκομμένες από οποιοδήποτε περικείμενο, με δεδομένο και όχι ζητούμενο αν το προρηματικό υποκείμενο είναι η απάντηση σε μια λανθάνουσα π-λέξη του περικειμένου.

Παρά τις αρχικές προσπάθειες να συνδεθεί το υποκείμενο της Υ-Ρ-Α με την έννοια "πραγματολογικό θέμα" (*topic*), αυτό δε φαίνεται να αποδεικνύεται απόλυτα από τα εμπειρικά δεδομένα, όσο και αν διευρυνθεί η έννοια του θέματος, εκτός αν πρόκειται

για προρηματικό υποκείμενο που προηγείται του ΣΔ ή βρίσκεται στο ευρύτερο πεδίο του, καθώς προηγείται επιρρηματικών προσαρτημάτων ή των τροπικών μορίων να/ας, οπότε έχει ανάγνωση θέματος.

Στις εργασίες των υποστηρικτών της βασικής P-Y-A επικράτησαν τα καθαρά τεχνικά επιχειρήματα: ικανοποίηση της ΑΔΠ, εμβέλεια, υπέρβαση της αμφισημίας, που στόχο είχαν και να εξηγήσουν το φαινόμενο και να εξασφαλίσουν τη συνοχή της θεωρίας. Η ΑΔΠ όμως με την πάροδο του χρόνου έχει καταστεί αρκετά αφηρημένη. Ο διαγνωστικός έλεγχος της εμβέλειας είναι σίγουρα σημαντικός, αν και σε κάποια παραδείγματα που χρησιμοποιήθηκαν αποδόθηκε μάλλον υποκειμενική ερμηνεία. Τα επιχειρήματα για την ικανοποίηση της ΑΔΠ καλό θα ήταν να αντιμετωπίζεται με επιφύλαξη, καθώς η έννοια έχει διευρυνθεί κατά πολύ σε σχέση με το αρχικό περιεχόμενο της. Με την ίδια επιφύλαξη πρέπει να αντιμετωπιστεί το επιχείρημα της Philippraki για τη συχνότερα εμφανιζόμενη δομή στις δευτερεύουσες προτάσεις, καθώς η συχνότητα είναι ανύπαρκτο ή αμελητέο κριτήριο για τις συγκεκριμένες προσεγγίσεις, αλλά και σε πολλές από αυτές το εισαγωγικό μόρφημα λειτουργεί δημιουργεί αδιάσπαστη φωνολογική ενότητα με το ρήμα που έπεται, φαινόμενο άσχετο με τη σειρά των όρων στις δευτερεύουσες. Ακόμα κι αν δεχθούμε τις απόψεις των Philippraki, Alexiadou, Alexiadou-Anagnostopoulou για απλούστερη παραγωγή της P-Y-A, για μεγαλύτερο εύρος σε δευτερεύουσες προτάσεις και για μικρότερη αμφισημία, τότε προφανώς αυτή είναι η βασική σειρά και η Y-P-A είναι η πιο ουδέτερη από τις παραγόμενες. Παρ'όλα αυτά, φαίνεται ότι τα απόλυτα φορμαλιστικά κριτήρια αδυνατούν να εξηγήσουν την απόλυτη φυσικότητα και της Y-P-A σε περικείμενο που δεν απαιτεί θεματοποίηση. Το συμπέρασμα αυτό έχει μεγάλη σημασία για επιστημονικές περιγραφικές γραμματικές της ελληνικής ή για τη διδασκαλία της ελληνικής ως Γ2 (δεύτερη ξένη γλώσσα).

Οι απόψεις της Philippraki-Warburton επικρατούν ουσιαστικά στις πολύ καλές γραμματικές γραμματικές των Holton et al (1997:407) και στην αναθεωρημένη έκδοση έκδοση (2012:520-521), όπου παρουσιάζεται ως η πιο ουδέτερη σειρά η P-Y-A με δεύτερη την Y-P-A, αν και για να είμαστε δίκαιοι, και η δεύτερη θεωρείται κατάλληλη ως απάντηση σε ερώτηση ευρείας εστίασης.

Η Alexiadou αναγνωρίζει ότι η P-Y-A είναι ουδέτερη σειρά σε γεγονотικά μόνον περικείμενα. Η συλλογιστική της όμως συνεπάγεται ότι, ακόμα κι αν δεχθούμε ότι είναι πιο επιτυχημένη από την Y-P-A στα περικείμενα αυτά, τα γεγονотικά περικείμενα είναι

με τη σειρά τους *πιο βασικά* ή *πιο συχνά* στην ανθρώπινη επικοινωνία, συλλογιστική που οδηγεί σε άτοπο.

Καταλήγουμε λοιπόν στο συμπέρασμα ότι βασική σειρά όρων της Νέας Ελληνικής δεν μπορεί να είναι αποκλειστικά η P-Y-A. Αν και τα περισσότερα φορμαλιστικά επιχειρήματα είναι υπέρ της-απλούστερη παραγωγή, μικρότερη αμφισημία, πιο χαλαρή συμπεριφορά σε περιπτώσεις εμβέλειας ποσοδεικτών- αυτά χρησιμοποιήθηκαν σε γεγονοτικά περικείμενα. Προφανώς στα καταστασιακά επιχειρήματα όπου η ΑΦ έχει γενικευτική αναφορά, εφόσον δεχτούμε τον κανόνα ανύψωσης του υποκειμένου στο χρόνο για να νομιμοποιηθούν τα φ-χαρακτηριστικά του ρήματος, χρειάζεται υποχρεωτικά και η ανύψωση της ΑΦ του υποκειμένου στο ΧαρκΛΦ/ΧΡΦ, γιατί μόνον έτσι εξασφαλίζεται η ερμηνεία αυτή. Δεν είμαστε σίγουροι αν ο δυισμός Ολιστική-Κατηγορική Δομή (Thetic- Categorical) μπορεί να εφαρμοστεί πλήρως στις γεγονοτικές προτάσεις, γιατί έτσι θα φτάναμε στο ακραίο συμπέρασμα ότι στη σειρά Y-P-A ποτέ το υποκείμενο δεν αποτελεί και πραγματολογικό θέμα. Αυτό όμως είναι λογικό να ελέγχεται πάντοτε σε σχέση με το περικείμενο, ώστε να διαπιστώνεται αν πρόκειται για θέμα ή όρισμα.

Επομένως και η Y-P-A είναι βασική σειρά της Νέας Ελληνικής: α) αδιαμφισβήτητα στα μη γεγονοτικά κατηγορήματα, πράγμα που αποδεικνύεται από την εμπειρία, καθώς κάθε εναλλακτική σειρά καταργεί την ερμηνεία του κατηγορήματος β) υπό προϋποθέσεις και στα γεγονοτικά κατηγορήματα, αν αποκλειστεί δηλαδή ότι το προρηματικό υποκείμενο έχει *ερμηνεία θέματος*. Τότε η Y-P-A δεν οφείλεται στη διαδικασία παραγωγής, αλλά στην πραγματολογική και κυρίως λογική διχοτόμηση του προτασιακού περιεχομένου σε Λογικό Υποκείμενο και Κατηγόρημα.

Αν δεχτούμε την επικράτηση της Y-P-A στα καταστασιακά κατηγορήματα, αλλά και τη διχοτόμηση των προτάσεων με γεγονοτικό περιεχόμενο σε ολιστικές και κατηγορικές, ίσως θα μπορούσαμε να αναθεωρήσουμε εν μέρει και τα πορίσματα της Lascaratou, που συνδυάζει το προρηματικό υποκείμενο με τη θέση θέματος P1 κατά τον Dik, καθώς ανάλογα με το είδος του κατηγορήματος και το προρηματικό υποκείμενο μπορεί να υπάρξει σε βασική σειρά. Ίσως έτσι να εξηγείται η μεγάλη συχνότητα αυτής της δομής.

Κεφάλαιο 6

Επίλογος

Κατά την πρόοδο της έρευνας και από τα παραδείγματα που χρησιμοποιήθηκαν προκύπτει ότι οι προτάσεις με ρήμα και δύο πλήρεις ΑΦ είναι πολύ σπάνιες στην πραγματική επικοινωνία. Έτσι χωρίς κάποιες προγραμματικές θέσεις ερευνήθηκαν αρκετά και οι αμετάβατες δομές ή οι δομές με πλήθος προσαρτημάτων. Ελάχιστη έρευνα πάντως υπάρχει για τις δομές με τρία ορίσματα, τα δίπτωτα δηλαδή ρήματα, ώστε να διαπιστωθεί η συμπεριφορά τους σε ολιστικές ή κατηγορικές δομές.

Ενώ είναι παραδεκτό ότι η συχνότητα δεν είναι ούτε αναγκαία ούτε ικανή συνθήκη για την ερμηνεία της βασικής σειράς όρων, εντούτοις όλο και περισσότερο κάποιες ισχυρές τάσεις που εξετάστηκαν από τις τυπολογικές και λειτουργικές προσεγγίσεις απασχόλησαν αρκετά και τη γενετική/μινιμαλιστική σύνταξη. Ο ίδιος προβληματισμός υπήρξε για τη συχνότητα με την οποία εμφανίζονται η αμετάβατες δομές.

Θετικό δείγμα στη διερεύνηση του θέματος υπήρξε επίσης το πέρασμα από αποκομμένες προτάσεις "εργαστηρίου", με κριτήριο μόνον την παραγωγή τους και απώτερο στόχο τη συνοχή της γενετικής σύνταξης, ανάλογα με το θεωρητικό στάδιο, σε προτάσεις με πιο φανερή την αλληλεπίδρασή τους με το περιεχόμενο.

Από,τι φάνηκε μέχρι τώρα τουλάχιστον, η σύνταξη με τη στενή έννοια είναι αναγκαία αλλά όχι ικανή συνθήκη, για να εξηγήσει από μόνη της το φαινόμενο, που φαίνεται να είναι υβριδικό. Σημαντικό ρόλο παίζουν η σημασιολογία (θ-ρόλοι), η πραγματολογία, η φωνολογία (ορισμός και πραγμάτωση στην ΦΜ θέματος και εστίας) αλλά και η εγγενής λογική δομή που υποχρεώνει τη σύνταξη, τουλάχιστον στην ελληνική, να παράγει συγκεκριμένα αποτελέσματα.

Κατά τη μελέτη του θέματος παρατηρήσαμε ότι παρά τις απόλυτα διακριτές επιστημονικές στοχεύσεις της γενετικής σύνταξης και των λειτουργικών προσεγγίσεων είναι πολύ ενδιαφέρουσα η σύγκλιση των ερευνητών των δύο πεδίων. Τα στατιστικά δεδομένα και οι ισχυρές τάσεις των λειτουργικών προσεγγίσεων μπορούν να προσφέρουν υλικό για έρευνα και εκ νέου φορμαλιστική αντιμετώπισή του.

Τέλος, όσον αφορά τη βασική σειρά της νέας ελληνικής, ανεξάρτητα από τη θέση μας πιο πάνω, ίσως το ότι τα συμπεράσματα σχετικά με την επικράτηση της μιας ή της άλλης σειράς σε συγκεκριμένα περιεχόμενα δεν είναι απολύτως ξεκάθαρα να οφείλεται στον αποσπασματικό ορισμό της έννοιας, που πρέπει να επαναπροσδιοριστεί.

Βιβλιογραφία

- Adger, D. (2003). *Core Syntax. A minimalist approach*. Oxford. Oxford University Press.
- Agouraki, Y. (2013). Verb-Initial versus Subject-Initial Clauses in Greek: Eventuality Existentials versus Predication Clauses. *Journal of Greek Linguistics* 13(2), 279-322.
- Alexiadou, A. (1996). Aspectual Restrictions on Word Order. *Folia Linguistica* 30, 35-46.
- Alexiadou, A., & Anagnostopoulou, E. (1998). Parametrizing AGR: Word order, V-movement and EPP-checking. *Natural Language & Linguistic Theory*, 16, 491-539.
- Alexiadou, A. (1999). On the properties of some greek word order patterns. *Studies in Greek Syntax*, 45-65.
- Beaver, D. I., Geurts, B. (2014). Presupposition. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. <http://plato.stanford.edu/archives/win2014/entries/presupposition/>. Πρόσβαση: 28.12.2015
- Chatzikyriakidis, S., Michelioudakis, D., Spathas, G. (2015). Greek Focus Operators and their associates. *Proceedings of AMGL*, 35.

- Chomsky, N. (1965). *Aspects of the theory of syntax*. Cambridge. Multilingual Matters: MIT Press.
- Dik, S. C. (1987). *Some Principles of Functional Grammar*. *Functionalism in linguistics*, 20, 81
- Diesing, M. (1992). *Plural Subjects and the Derivation of Logical Representation*. *Linguistic Inquiry*, Vol 23. <http://www.jstor.org/stable/4178777>. Πρόσβαση: 22.03.2016
- Dryer, M. S. (1992). *The Greenbergian word order correlation*. *Language*, 81-138.
- Dryer, M. S. (1995). *Frequency and Pragmatically Unmarked Word Order*. *Word Order in Discourse*, 105-135.
- Dryer, M. S. (2007). *Word Order*. *Language Typology and Syntactic Description*, 1, 61-131
- Erteschik-Shir, N. (2007). *Information Structure: The syntax-discourse interface (Vol. 3)*. Oxford. Oxford University Press.
- Firbas, J. (1992). *Functional Sentence Perspective in Written and Spoken Communication*. Cambridge. Cambridge University Press.
- Gundel, J. K., Fretheim, T. (2004). *Topic and focus*. *The handbook of pragmatics*, 175, 196.
- Haegeman, L. (1994). *Introduction to Government and Binding Theory*. New Jersey: Blackwell.
- Haidou, K. (2004). *On the syntax and pragmatics interface: left-peripheral, medial and right-peripheral focus in Greek*. *ZAS Papers in Linguistics*, 35, 193-242.
- Haidou, K. (2012). *The Syntax-Pragmatics Interface of Focus Phenomena in Greek*. Doctoral dissertation. School of Oriental and African Studies.
- Hale, K. (1983). *Warlpiri and the grammar of non-configurational languages*. *Natural Language & Linguistic Theory*, 1(1), 5-47.
- Hawkins, J. A. (1983). *Word Order Universals: Quantitative analyses of linguistic structure*. San Diego: Academic Press.

- Hawkins, J. A. (1994). *A Performance Theory of Order and Constituency*. New York: Cambridge University Press.
- Holton, D. Mackridge, P. Φιλippάκη-Warburton, E. (1997). *Γραμματική της Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Πατάκης.
- Holton, D. Mackridge, P. Philippaki-Warburton, I. (2012). *Greek. A Comprehensive Grammar*. Revised by Vassilios Spyropoulos. London: Routledge.
- Horrocks, G. (1994). Subjects and configurationality: Modern Greek clause structure. *Journal of linguistics*, 30, 81-109.
- Kechagias, A. (2011). *Regulating Word Order in Modern Greek: Verb initial and non-verb initial orders & the conceptual-intentional interface*. Doctoral dissertation. University College London.
- Kirk, A. (2012). *Word order and Information Structure in New Testament Greek*. Doctoral dissertation. Utrecht.LOT
- Kotzoglou, G. (2013). On the Unmarked Position for Greek Subjects: Problematic Issues and Implications for Constituent Order. *Journal of Greek Linguistics*, 13, 203-238.
- Krifka, M. (2008). Basic Notions of Information Structure. *Acta Linguistica Hungarica*, 55, 243-276.
- Lambrecht, K. (1987). Aboutness as a Cognitive Category: The Thetic-Categorical Distinction Revisited. *Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society*, 13, 366-382.
- Lambrecht, K. (1994). *Information structure and sentence form: A theory of topic, focus, and the mental representations of discourse referents*. Cambridge. Cambridge Studies in Linguistics.
- Lascaratou, C. (1989). A functional approach to constituent order with particular reference to Modern Greek. *Implications for Language Learning and Language Teaching*. Parousia Monograph Series, 5.
- Mc Nally, L. (1994). Stativity and Theticity. In *Events and Grammar*, 293-307.
- Moser, A. (1994). The interaction of lexical and grammatical aspect in Modern Greek. *Themes in Greek linguistics*, 137-144.

Philippaki-Warburton, I. (1985). Word order in Modern Greek. *Transactions of the Philological Society*, 83, 113-143.

Philippaki-Warburton, I. (1987). The theory of empty categories and the pro-drop parameter in Modern Greek. <http://www.jstor.org/stable/4175892>. Πρόσβαση: 07-01-2016.

Philippaki-Warburton, I. (2001). Γλωσσολογική θεωρία και σύνταξη της Ελληνικής: Η ποικιλία στη σειρά των όρων και η ερμηνεία της. *Linguistic theory and the syntax of Greek: Proceedings of the 4th International Conference on Greek Linguistics*

Roussou, A., Tsimpli, I. M. (2006). On Greek VSO again!. *Journal of Linguistics*, 42, 317-354.

Roussou, A. (2015). Σύνταξη. Γραμματική και Μινιμαλισμός. <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/581>. Πρόσβαση: 03.03.2016.

Spyropoulos, V., Philippaki-Warburton, I. (2002). Subject and EPP in Greek: The discontinuous subject hypothesis. *Journal of Greek Linguistics*, 2, 149-186.

Spyropoulos, V., Revithiadou, A. (2009). Subject chains in Greek and PF processing. *Workshop on Greek Syntax and Semantics*. MIT 20-52.

Τσαγγαλίδης, Α. Το ρηματικό σύστημα της ελληνικής: ζητήματα ορολογίας και περιγραφής. Διαδρομές στη διδασκαλία της νέας ελληνικής σε αλλόγλωσσους στην Ελλάδα. <http://elearning.greek-language.gr/mod/resource/view.php?id=271>. Πρόσβαση: 20.03.2016.

Tsimpli, I. M. (1990). The clause structure and word order of Modern Greek. *UCL Working Papers in linguistics*, 2, 226-255.

Tsiplakou, S. (1998). Focus in Greek: Its structure and its interpretation. Doctoral dissertation. School of Oriental and African Studies, University of London.

Van Gelderen, E. (2013). *Clause Structure*. New York: Cambridge University Press.

Φιλίππáκη-Warburton E., Σπυρόπουλος, Β., Τσαμαδού-Jacobberger, E., Λασκαράτου, Χ., Χειλά-Μαρκοπούλου, Δ., Γεωργιαφέντης, Μ., Τσιμπλή, Ι., (Επιμ. Μοσχονάς, Σ.). (2006). *Η Σύνταξη στη Μάθηση και στη Διδασκαλία της Ελληνικής ως Ξένης Γλώσσας*. Αθήνα: Πατάκης.